

VOORSTEL VOOR EEN BELGISCH ACTIEPLAN VOOR DE VEILIGHEID VAN KINDEREN

2007-2017

Eindversie

Stichting van openbaar nut

Paapsemiaan 20 – 1070 Brussel

Dit actieplan is het resultaat van een intense samenwerking van alle actoren betrokken bij de veiligheid van kinderen. Gedurende een jaar voerden tal van instanties een constructieve dialoog over te ondernemen acties om in ons land tot een veiliger omgeving voor kinderen te komen.

Bij deze besprekingen waren betrokken: de overheid op verschillende beleidsniveaus, gespecialiseerde veiligheidsorganisaties (sectorale instanties), onderzoeksinstituten/universiteiten, preventieorganismen, verbruikersorganisaties, eerstelijns hulp, het onderwijs, het middenveld, producten- en dienstensector en verzekeringen...

De vermelde stakeholders¹ vragen aan alle verantwoordelijken die bevoegd zijn inzake veiligheid van kinderen en ongevalpreventie, om dit actieplan te helpen implementeren.

¹ Een stakeholder of **belanghebbende** is een persoon of organisatie die belang heeft of betrokken is bij een specifiek project en/of een bepaalde problematiek. De stakeholders in het kader van dit project werken op de een of andere manier rond de veiligheid van kinderen en werden bijgevolg betrokken bij de uitwerking van dit voorstel van actieplan (zie lijst in hoofdstuk 8).

Inhoudsopgave

1.	Woord vooraf.....	6
2.	Een Actieplan voor de veiligheid van kinderen, ook in België gewenst.....	7
2.1.	Kinderveiligheid hoog op de politieke agenda?!	7
2.2.	Actoren op internationaal en Europees niveau	7
2.3.	Europa trekt de kar.....	8
2.3.1.	Mededeling van de Europese Commissie over acties voor een veiliger Europa.....	8
2.3.2.	Aanbeveling van de Europese raad.....	8
2.3.3.	EU Strategie voor het consumentenbeleid 2007-2013.....	9
2.4.	Situering van België.....	9
2.4.1.	Veelheid aan actoren	9
2.4.2.	Ongevallenstatistieken	10
2.4.3.	Een arsenaal aan reglementering.....	11
2.4.4.	De maatschappelijke uitdaging: SWOT-analyse.....	11
3.	Een integraal plan.....	13
3.1.	Visieverklaring.....	13
3.2.	Scope van het actieplan voor de veiligheid van kinderen	13
3.3.	Sleutelwoorden in een krachtig actieplan.....	13
3.4.	Het traject dat aan dit actieplan vooraf ging.....	15
4.	Cijfergegevens over ongevallen bij kinderen	18
4.1.	Algemeen	18
4.2.	Soorten ongevallen in België en hun gevolgen.....	18
4.2.1.	Mortaliteitsgegevens	19
4.2.2.	Morbiditeitgegevens.....	19

5.	Prioriteiten van het actieplan	23
5.1.	Ons huis, een veilige thuishaven?.....	24
5.2.	Veilig onderweg.....	24
5.3.	Veilige scholen en opvangvoorzieningen	24
5.4.	Coördinatie van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen.....	25
5.5.	Ongevallenstatistieken.....	26
6.	Doelen en SMART objectieven.....	27
6.1.	Veiligheid in en om de woning.....	27
6.1.1.	Vallen van hoogte in de thuisomgeving	27
6.1.2.	Brandwonden in de thuisomgeving	28
6.2.	Veiligheid op de openbare weg.....	30
6.2.1.	Basiskennis en vaardigheden van leerlingen in het basisonderwijs en het secundair onderwijs	30
6.2.2.	Ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap	32
6.3.	Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen.....	33
6.3.1.	Risicoperceptie en risicobeheersing.....	33
6.3.2.	Veiligheidsplan	35
6.4.	Coördinatie van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen.....	36
6.5.	Ongevallenstatistieken.....	37
7.	Actiestappen voor een veiliger 2010	39
7.1.	Veiligheid in en om de woning.....	39
7.1.1.	Vallen van hoogte in de thuisomgeving	40
7.1.2.	Brandwonden in de thuisomgeving	41
7.2.	Veiligheid op de openbare weg.....	48
7.2.1.	Basiskennis en vaardigheden van leerlingen in het basisonderwijs en het secundair onderwijs	48
7.2.2.	Ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap	49

7.3.	Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen.....	57
7.3.1.	Risicoperceptie en risicobeheersing.....	57
7.3.2.	Veiligheidsplan	58
7.4.	Coördinatie van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen.....	63
7.5.	Ongevallenstatistieken.....	63
8.	De stakeholders	66
9.	Lijst met afkortingen	71

BIJLAGE 1: Resultaten SWOT analyse

BIJLAGE 2: Materialenbank Verkeersveiligheid

1. Woord vooraf

Nog steeds lopen kinderen te vaak gevaar in onze samenleving. Niet enkel ziektes, maar ook heel wat ongevallen zorgen voor veel leed dat voorkomen kan worden. Letsels zijn de belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen en adolescenten over de hele wereld.

Deze risico's kunnen we, als we de handen in elkaar slaan en mits een betere gestructureerde aanpak, strenger aan banden leggen.

Dit is het doel dat we met dit actieplan nastreven. Het is een voorstel voor eenieder die bezorgd is om de veiligheid van onze kinderen (0-17 jaar).

Het actieplan kwam tot stand dankzij een breed platform van mensen en instanties die van ver of dichtbij, beleidsmatig of actief op het terrein, betrokken zijn bij de veiligheid van deze kwetsbare leeftijdsgroep.

Na consultatie van de stakeholders en op basis van een diepgaande situatieanalyse, werd een ruime dialoog opgestart met alle betrokkenen. Het resultaat van deze dialoog ligt nu voor u onder de vorm van een actieplan dat werd uitgesteld voor de periode 2007-2017.

Het plan bevat doelstellingen die we op korte en lange termijn gerealiseerd willen zien. Daarom vindt u er een resem van concrete acties in die de betrokken actoren de volgende drie jaren willen ondernemen om tot een kindveiligere omgeving te komen. Ook worden een aantal actievoorstellen opgesomd voor de verschillende overheden.

De acties situeren zich op drie werkterreinen: (1) de thuisomgeving, (2) de openbare weg, en (3) de school en opvangvoorzieningen.

Elk actieplan, hoe goed ook bedoeld, loopt zijn doel voorbij wanneer niet gecoördineerd wordt opgetreden. Dit is één van de grootste uitdagingen van dit project.

Voor het meten van het succes van een actieplan moeten we kunnen beschikken over accurate statistieken. Helaas is dit een overduidelijk werkpunt voor België. Het werd eveneens opgenomen als een gewenst actiepunt.

Het waarom van de uitgekozen acties hoeven we nauwelijks toe te lichten. De huidige, hoewel schaarse, ongevallencijfers spreken voor zich. Omwille van pragmatische redenen moesten keuzes worden gemaakt voor de eerste drie jaren. Maar het werk stopt hierna zeker niet. Ook nadien zullen er ons nog knelpunten wachten die evenveel aandacht verdienen. Heel wat doelstellingen die in het actieplan naar voren werden geschoven lopen overigens door voor 10 jaren.

We hopen dat dit actieplan dan ook een beginpunt en geen eindpunt is. En dat iedereen zijn schouders eronder wil zetten om aldus van onze samenleving een meer kindveilige omgeving te maken.

2. Een Actieplan voor de veiligheid van kinderen, ook in België gewenst

2.1. KINDERVEILIGHEID HOOG OP DE POLITIEKE AGENDA?!

Het idee om in België een actieplan voor de veiligheid van kinderen op te stellen vindt zijn oorsprong op Europees niveau. In verschillende programma's van haar consumenten- en gezondheidsbeleid plaatste Europa veiligheid bovenaan haar prioriteitenlijst. In 2001 werd, met steun van de Europese Commissie, Directoraat Generaal Sanco, de "**Europese Alliantie voor de veiligheid van kinderen (European Child Safety Alliance - ECSA)**"², boven de doopvont gehouden. Deze zette krijtlijnen uit opdat de verschillende lidstaten een "**Child Safety Action Plan**" zouden uitwerken. Sinds 2004 werken 18 lidstaten aan een dergelijk actieplan ter bevordering van de veiligheid van kinderen in hun land. Via deze weg willen ze bijdragen aan de vermindering van de letsels bij kinderen in Europa.

De cijfers tonen immers spijtig genoeg dat kindergevallen meer maatschappelijke aandacht verdienen. In de Europese Unie sterven bijvoorbeeld meer kinderen van 0 tot 14 jaar aan letsels dan aan eender welke ziekte of aandoening. *Er sterven 2 keer meer kinderen als gevolg van een letsel dan als gevolg van kanker.* Het probleem is nog zorgwekkender. We weten immers dat de ongevallen met dodelijke afloop slechts het topje van de ijsberg vormen.

2.2. ACTOREN OP INTERNATIONAAL EN EUROPEES NIVEAU

World Health Organization - WHO (Wereldgezondheidsorganisatie)

In 2005 nam het Europees regionaal Comité van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) de **resolutie EUR/RC55/10** over letsels, "*Injuries in het WHO European Region: Burden, Challenges and policy response*" aan. Hierin spoort ze haar leden aan om, o.a. :

- de preventie van geweld en onopzettelijke letsels als een hoge prioriteit te beschouwen door het ontwikkelen van nationale actieplannen;
- de monitoring van letsels te ontwikkelen;
- hun technische en institutionele capaciteit te versterken ten einde het hoofd te kunnen bieden aan het probleem van letselpreventie en –behandeling;
- onderzoek naar werkzame interventies en het uitwisselen en implementatie van goede praktijken voor preventie te promoten;
- de activiteiten van het netwerk van nationale medewerkers op het vlak van letselpreventie te ondersteunen.

Alle 52 ministeries hebben deze resolutie getekend in september 2005. (http://www.euro.who.int/Governance/resolutions/2005/20050922_1).

CEHAPE

In juni 2004 vond de 4de Ministeriële Conferentie over "Milieu en Gezondheid" van de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) plaats in Boedapest. De ministeriële verklaring en het **Actieplan voor het leefmilieu en de gezondheid van kinderen in Europa** zijn de 2 grote politieke verwezenlijkingen van deze Conferentie.

² www.childsafetyeurope.org

België engageerde zich politiek op deze 4de Ministeriële Conferentie om het "*Children Environment and Health Action Plan for Europe*" (CEHAPE) op nationaal niveau uit te voeren. Eén van de 4 regionale prioritaire doelstellingen (*Regional Priority Goal - RPG*) van het plan betreft het voorkomen en aanzienlijk verminderen van gezondheidseffecten door ongevallen en letsels.

2.3. EUROPA TREKT DE KAR

2.3.1. Mededeling van de Europese Commissie over acties voor een veiliger Europa

Op 23 juni 2006 keurde de Europese Commissie een **Mededeling aan het Europees Parlement en de Raad over acties voor een veiliger Europa**³ in de vorm van een **actieplan** goed. Deze mededeling identificeert de vermindering van de sterfte- en ziektecijfers als gevolg van letsels als de belangrijkste uitdaging voor de Gemeenschap.

Bovendien lanceerde de Europese Commissie een **voorstel voor een Aanbeveling** van de Raad over letselpreventie en bevordering van veiligheid⁴. Dit voorstel voor een Aanbeveling suggereert acties die de lidstaten moeten overwegen met het oog op het verminderen van de letsels. De Raad van de Europese Unie beveelt aan dat de lidstaten een nationaal **monitoring- en rapportagesysteem voor letsels** opzetten, en **nationale plannen voor de preventie van ongevallen en letsels** uitwerken en in de praktijk vertalen.

In de mededeling wijst de Commissie op de rol van de sector van de gezondheidszorg bij de letselpreventie: risico's inzake letsels kwantificeren, verslag uitbrengen over risicofactoren, primaire preventie bepleiten, bewezen werkzame strategieën bevorderen, nationale actieplannen leiden, en publieksvoorlichting over gevaren en veiligheidsmaatregelen.

De veiligheid van **kinderen en adolescenten** is één van de **zeven prioriteiten** van het gemeenschappelijk actieplan. Het Communautair actieplan onderstreept eveneens het belang van de **ontwikkeling van een nationaal beleid voor letselpreventie**. De Commissie wil **de ontwikkeling van nationale plannen** in de lidstaten bevorderen.

Een belangrijk deel van het gemeenschappelijke actieplan is de **monitoring van letsels in de hele Gemeenschap**. Hiervoor wil de Commissie het huidige gemeenschappelijke informatiesysteem over ongevallen en letsels verder uitbouwen, de zogenaamde Injury Data Base (IDB). Het doel van dit gemeenschappelijke informatiesysteem over ongevallen en letsels is alle belanghebbenden de beste informatie te verstrekken die beschikbaar is over de omvang van de problematiek, de bevolkingsgroepen met de grootste risico's, de belangrijkste risicofactoren en de risico's in verband met bepaalde consumentenproducten en diensten. Deze gegevens zijn nodig om een beleid te formuleren, acties op te zetten en de resultaten daarvan te evalueren.

2.3.2. Aanbeveling van de Europese raad

In **december 2006** keurde het Europees Parlement de **aanbeveling van de Raad** goed die de lidstaten aanspreekt over letselpreventie en die de taken van de Europese Commissie inzake de ondersteuning van letselpreventie en veiligheidspromotie beschrijft. Europa vraagt de lidstaten om het belang van letselpreventie te onderkennen en om letselpreventie en bevordering van de veiligheid hoger op hun lijst van volksgezondheidsprioriteiten te plaatsen.

³ Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad over acties voor een veiliger Europa – COM (2006) 328 definitief.

⁴ Voorstel voor een Aanbeveling van de Raad over letselpreventie en bevordering van veiligheid – COM (2006) 329 definitief.

2.3.3. EU Strategie voor het consumentenbeleid 2007-2013

In februari 2007 keurde de Europese Commissie de nieuwe "EU Strategie voor het consumentenbeleid 2007-2013" goed.⁵ Hierin worden heel wat gekende maar ook nieuwe acties betreffende veiligheid als prioriteit vermeld: de monitoring van de markt; onderzoek naar consumentengedrag; het Europees systeem voor de verzameling van geharmoniseerde gegevens over ongevallen en letsels (IDB); de participatie van consumenten in het normalisatieproces; een evaluatierapport over het functioneren van de richtlijn algemene productveiligheid; de samenwerking van de lidstaten op het vlak van controle en uitwisseling van informatie (Rapex).

2.4. SITUERING VAN BELGIË

Er zijn in België ontelbare actoren betrokken bij de kinderveiligheid. Het onderwerp veiligheid, zowel in het algemeen als toegespitst op kinderen, is dan ook een erg breed en verscheiden thema. Een coherente beleidsvisie ontwikkelen waarbinnen zowel het vallen van kinderen van de trap in de thuisomgeving, als bijv. de normen van veilige speelterreinen, fietspoelen of veiligheidsplannen op school... een plaats kunnen vinden, is niet vanzelfsprekend. De ongevallen in het privéleven worden zoals de term aanduidt, niet gezien als behorend tot het publieke domein. Hierop ingrijpen wordt door consumenten gemakkelijk gezien als een indringen in de privacy.

2.4.1. Veelheid aan actoren

De veelheid aan actoren creëert heel wat kansen maar veroorzaakt ook bedreigingen.

België is een federale staat, gekenmerkt door een **complexe overheidsstructuur** bestaande uit 3 Gemeenschappen en 3 Gewesten. België wordt geleid door een federale overheid en de overheden van de deelstaten met eigen bevoegdheden. Deze complexe structuur maakt dat België een **versnippering van bevoegdheden** kent. Het ontbreekt België daarenboven aan een specifieke instantie die voor het hele land waakt over een gestroomlijnd beleid inzake kinderveiligheid. Verschillende overheidsdiensten en departementen dragen op de ene of andere manier een verantwoordelijkheid op dit vlak. Het verbeteren van de veiligheid van kinderen en dus het verminderen of voorkomen van ongevallen bij kinderen vergt samenwerking tussen de verschillende overheidsstructuren.

Letselpreventie werd door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap geïdentificeerd als een prioriteit. In de Vlaamse Gemeenschap wordt echter gesproken over "ongevallenpreventie" in plaats van "letselpreventie". Kinderen werden in het beleid van beide gemeenschappen evenwel niet expliciet opgenomen als prioritaire doelgroep. Dit sluit niet uit dat er bepaalde acties binnen hun beleid ondernomen worden voor deze doelgroep.

De regering van de **Franse Gemeenschap** stelde eind 2005 een **Gemeenschapsplan** voor gezondheidspromotie vast waarin letselpreventie en veiligheidspromotie weerhouden werd als één van de prioriteiten.⁶ In de Franse Gemeenschap beheert de vzw Educa-Santé de gezondheids- en veiligheidspromotie. Educa-Santé is verantwoordelijk voor en uitvoerder van een programma, goedgekeurd door het ministerie van de Franse Gemeenschap, dat meer bepaald de preventie van ongevallen bij kinderen en jongeren beoogt door een aanpak die passieve preventie maatregelen favoriseert, namelijk het veilig maken van de leefomgeving.

In de **Vlaamse Gemeenschap** daarentegen bestaat er geen beleidsstrategie betreffende de ongevallenpreventie. In 1998 werd wel een gezondheidsdoelstelling inzake ongevallenpreventie geformuleerd. Deze gezondheidsdoelstelling liep normaal tot 2002 maar werd stilzwijgend verlengd tot een nieuwe doelstelling wordt geformuleerd. In de beleidsbrief 2006-2007 van de bevoegde Vlaamse minister werd ongevallenpreventie bij kinderen opgenomen als één van de prioriteiten. De Vlaamse Gemeenschap subsidieert het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG) voor het uitvoeren van het beleid inzake ongevallenpreventie. Het VIG stelde in 2004 een **plan van aanpak** voor

⁵ Mededeling van de Commissie aan de Raad, het Europees Parlement en het Europees Economisch en Sociaal Comité. "EU-strategie voor het consumentenbeleid 2007-2013. Consumenten mondig maken, hun welzijn verbeteren en hun effectief bescherming bieden". - COM (2007) 99 definitief - http://ec.europa.eu/consumers/overview/cons_policy/doc/NL_99.pdf.

⁶ Plan communautaire opérationnel de promotion de la santé, Communauté française, Direction générale de la Santé, octobre 2005, 48 blz.

ongevallenpreventie in de privésfeer op.⁷ In dit document wordt duidelijk aangegeven dat veiligheidsaspecten bij kinderen in kansarme doelgroepen een dringend aan te pakken probleem vormen.

Verkeersveiligheid behoort tot de bevoegdheid van de **federale overheid**. Om het hoge aantal verkeersdoden te bestrijden, richtte de federale regering in mei 2001 de **Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid** op, die de Regering de doelstelling voorstelden om tegen 2010 het aantal verkeersdoden in het Belgische verkeer met 50% te verminderen ten opzichte van het gemiddelde van 1998, 1999 en 2000. Vijf jaar later is er dankzij de inspanningen van alle federale, gewestelijke, provinciale en lokale verkeersveiligheidsactoren, een opmerkelijke vooruitgang geboekt. Het aantal verkeersdoden lag in 2005 immers al 27,5% lager dan het gemiddelde voor 1998-2000, wat de op twee na beste vermindering van het aantal doden in Europa is.⁸ Voortvloeiend uit de Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid van 2001 werden ook twee overlegplatformen opgericht: de Federale Commissie voor de Verkeersveiligheid en het Interministerieel Comité voor de Verkeersveiligheid. Het eerste orgaan levert beleidsvoorbereidend werk: verschillende werkgroepen buigen zich over verschillende thema's (statistiek, alcohol, kwetsbare weggebruikers, zwaar vervoer, enz.). Dit mondt uit in het formuleren van aanbevelingen naar het Interministerieel Comité Verkeersveiligheid en naar de Minister van Mobiliteit. Zo werden op 12 maart 2007, tijdens de tweede Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid, een reeks aanbevelingen gedaan voor de komende jaren. Een daarvan is de nood aan meer verkeerseducatie bij de schoolgaande jeugd. De bovenvermelde doelstelling om het aantal verkeersdoden te halveren tegen 2010 werd er bovendien nog verscherpt: tegen 2015 dient het aantal verkeersdoden in België de 500 niet te overschrijden. Het tweede orgaan, dat in het verleden niet afdoend samenkwam, zal in de toekomst heropgewaardeerd worden zodanig dat het een meer sturende rol kan spelen op het terrein van de verkeersveiligheid. Het platform brengt de betrokken federale en gewestelijke Ministers samen. De samenstelling zoals vandaag voorzien in het oprichtingsbesluit, moet uitgebreid worden zodat alle betrokken Federale, Gewestelijke en Gemeenschapsministers zetelen in het Comité.

De sector "ongevallenpreventie" bestaat uit **tal van organisaties** met verschillende hoofdactiviteiten, verschillende thema's, verschillende doelgroepen en settings. Er lopen ontelbare initiatieven, de ene al grootschaliger dan de andere. De inzet en het enthousiasme van de stakeholders is vaak onmetelijk rijk. Op alle niveaus vinden er heel diverse acties plaats. Ze worden opgezet door klein en groot, van gemeente tot gemeenschap, door lokale vereniging of scholengemeenschap, in de thuisomgeving of daarbuiten... De acties betreffen onder meer infrastructuuradaptaties, educatieve maatregelen en sensibilisatiecampagnes. Vaak worden ze geruggensteund door bekende burgers en politici, door grote instellingen... Dit wijst ook op een groeiend maatschappelijk bewustzijn. De **diversiteit van het veld "ongevallenpreventie"** leidt echter tevens tot een versnippering van middelen en tijd. In België bestaat er ook hier geen coördinerende instantie. Samenwerking en een gecoördineerde aanpak in deze sector is een must, meer nog dan in andere sectoren, willen we tot een effectieve preventie van ongevallen komen.

Het veld is niet enkel erg **divers betreffende kennis en vaardigheden**. De daadwerkelijke kennis over en vertrouwdheid met effectieve preventieve programma's is niet steeds en overal even groot. Informatie over **beste praktijken** (best practices) wordt in België evenmin gecentraliseerd.

2.4.2. Ongevallenstatistiek

Een eerste cijfermatige situatieschets van de veiligheidsrisico's die kinderen in België lopen ziet er niet rooskleurig uit (cf. hoofdstuk 4). Recente representatieve **gegevens over ongevallen bij kinderen** die een algemeen beeld geven van de problematiek in België, zijn echter heel beperkt beschikbaar. Er bestaat geen instantie die het verzamelen van letsel- en ongevallengegevens coördineert en rapporten publiceert om acties te onderbouwen.

⁷ Van Laeken M., Plan van aanpak "Ongevallenpreventie in de privésfeer", Vlaams Overlegplatform Veiligheid in de privésfeer, Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, 2004, 31 blz.

⁸ Staten-Generaal van de Verkeersveiligheid 2007, Verslag van de Federale Commissie voor de Verkeersveiligheid, 12 maart 2007, 38 p.

2.4.3. Een arsenaal aan reglementering

Naast de diversiteit aan structuren en actoren met elk hun specificiteit, determineren ook heel andere fenomenen de positie die België inneemt op het vlak van veiligheid.

Heel wat **veiligheidsreglementering** beschermt consumenten en dus ook kinderen. Al te weinig heeft de wetgever echter expliciet oog voor deze jonge bevolkingsgroep, die behoort tot de meest kwetsbare. Bovendien zit de reglementering dusdanig verspreid dat we nauwelijks kunnen spreken van een echt kindveilige bescherming. In de **situatieanalyse** inzake de veiligheid van kinderen in België⁹ kwamen heel wat hiaten naar voor. Een reeks hieruit hebben betrekking op de prioriteiten die geselecteerd werden in dit 10-jarig actieplan. Ze situeren zich op verschillende beleidsniveaus.

2.4.4. De maatschappelijke uitdaging: SWOT-analyse

Tenslotte willen we beklemtonen dat werken aan een veilige omgeving voor kinderen geen exclusieve verantwoordelijkheid is voor burgers, maatschappelijke organisaties, economische sectoren noch overheden. Een voorwaarde om te spreken over een daadwerkelijk beleid veronderstelt een hoog maatschappelijk bewustzijnsniveau. De korte schets van de situatie maakt duidelijk dat er heel wat beweegt in België. De mentaliteitswijziging is ingezet maar nog verre van voltooid.

Begin 2006, bij de opstarting van de dialoog om tot de ontwikkeling te komen van voorliggend actieplan werden de stakeholders bevestigd. Er werd via een enquête gepeild naar hun visie op een veilige kindromgeving, naar hun bewustzijn omtrent de problematiek, naar hun kennis van het actieterrein, naar hun vertrouwdheid met de mogelijkheden tot optreden...

Men werd ook gevraagd wat zij zagen als de uitdagingen voor de toekomst: er werd gepolst naar wat zij in België zien als kansen en als bedreigingen, als sterktes en als zwaktes.

Deze bevestiging werd door middel van een SWOT-analyse¹⁰ hernomen met de stakeholders die participeerden aan de overlegvergaderingen. De bedoeling van het actieplan is immers een realistische en haalbare aanpak naar voor te schuiven voor ons land.

Daartoe is het essentieel te vertrekken van een goede analyse van de huidige situatie. **Het werkkterrein wordt gekenmerkt door sterktes maar ook door zwakheden.** Allerhande preventieve acties worden afzonderlijk van elkaar opgezet. Ondanks alle goede intenties kan dit bijvoorbeeld leiden tot het ondergraven van hun impact en tot een versnippering van energie en schaarse middelen.

Acties gebeuren echter niet in het luchtledige. Heel wat uiteenlopende **externe factoren** kunnen het verloop ervan beïnvloeden. Er kunnen zowel **kansen** als **bedreigingen** uitgaan van de **maatschappelijke context**. Voorbeelden zijn het al dan niet bestaan van politieke beleidsopties of reglementering, het economische klimaat, infrastructuurmaatregelen of een algemene mentaliteit met betrekking tot veiligheid en risico's, een sociale visie over de rol van overheden, ouders, media...

De resultaten van deze analyse vindt u samengevat in onderstaande tabel.

⁹ De veiligheid van kinderen in België anno 2007: een situatieanalyse, OIVO, Brussel, 2007.

¹⁰ Bij een SWOT-analyse (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) worden de belangrijkste sterke en zwakke punten benoemd, samen met de belangrijkste kansen en bedreigingen.

Tabel 1: Resultaten SWOT-analyse 2006

Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> • Expertise en know-how van stakeholders bereidwilligheid, enthousiasme en engagement van stakeholders • Het reeds bestaan van initiatieven • Kracht van sommige stakeholders • Groot bereik door veelheid aan partners • Concentratie van energie op gemeenschappelijke doelen 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan ondersteunende informatie • Verscheidenheid van stakeholders • Specificiteit van thema "privésfeer" • Te veel aandacht voor regels, te weinig voor attitudes • Tijdsgebrek: overbevraging van stakeholders
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogd bewustzijn - mentaliteitswijziging: beleidsmakers, vrijwilligers, media... • Aanwezigheid van structuren en netwerken • Europese omkadering en uitwerking op Europees niveau • Bundelen van en aansluiten op bestaande initiatieven / engagement <ul style="list-style-type: none"> ◦ CEHAP ◦ ervaring met en door vorige campagnes • Technische vooruitgang 	<ul style="list-style-type: none"> • Versnippering van bevoegdheden in België (staatsstructuur) • Onvoldoende/beperkt bewustzijnsniveau en gedrag <ul style="list-style-type: none"> ◦ op politiek niveau ◦ bij consumenten • Andere belangen (groepen) <ul style="list-style-type: none"> ◦ economische factoren bij productie ◦ industrie te weinig bewust • Budgettaire beperkingen • Moeilijk te bereiken bevolkingsgroepen (sociaal, cultureel, taal)

De bovenstaande situatieschets die we samen met de stakeholders opmaakten, vormt het uitgangspunt voor het voorliggende actieplan. In hoofdstuk vier gaan we meer in detail in op de cijfermatige analyse in ons land.

In hoofdstuk 3 bespreken we eerst wat dit actieplan kan bieden. Uiteraard is dit niet het enige denkbare concept. Evenmin kan het alle ongevallen met kinderen in de toekomst uitsluiten. Dat is immers een opdracht voor jaren.

3. Een integraal plan

3.1. VISIEVERKLARING

Kinderen behoren tot de meest kwetsbare leden van onze maatschappij. De Overeenkomst van de Verenigde Naties over de Rechten van het Kind benadrukt de sociale verantwoordelijkheid om kinderen te beschermen en om voor hen de nodige steun en diensten te verlenen. Dit zou eveneens van toepassing moeten zijn voor de belangrijkste doodsoorzaak bij kinderen, het letsel¹¹. In de Overeenkomst staat eveneens dat het kind het recht heeft op het hoogste gezondheidsniveau en het recht op een veilige omgeving. Daarom hebben wij de sociale plicht om de veiligheid van onze kinderen te verzekeren.

Dit actieplan is het resultaat van intensief overleg met tal van actoren die in België op een of andere manier betrokken zijn bij de veiligheid van kinderen.

Alle stakeholders die actief deelnamen aan de overlegvergaderingen voor het opstellen van dit actieplan onderschrijven eensgezind volgende visie.

"Kinderen moeten zich kunnen ontwikkelen in een veilige omgeving."

Kinderen = kinderen van 0 tot en met 17 jaar¹²

Veilige omgeving: de omgeving waarin het kind opgroeit mag in normale en redelijkerwijs te verwachten omstandigheden geen enkel risico opleveren, dan wel slechts beperkte risico's die vanuit een oogpunt van een hoog beschermingsniveau voor de gezondheid en de veiligheid van kinderen, aanvaardbaar worden geacht.

3.2. SCOPE VAN HET ACTIEPLAN VOOR DE VEILIGHEID VAN KINDEREN

Het actieplan heeft de veiligheid van kinderen van 0 tot en met 17 jaar op het oog. Het richt zich op het voorkomen van onopzettelijke letsels. Opzettelijke letsels, zoals geweld, misbruik en automutilatie worden bijgevolg uitgesloten.

Het actieplan voor de veiligheid van kinderen beoogt zowel culturele wijzigingen, i.c. het verhogen van het maatschappelijke bewustzijn betreffende het probleem van kinderletsels, als het implementeren van structurele maatregelen. Deze maatregelen kunnen het werk zijn van de overheid, van organisaties die werkzaam zijn op het gebied van kinderveiligheid, industrie, professionelen en de actoren in de leefwereld van het kind.

3.3. SLEUTELWOORDEN IN EEN KRACHTDADIG ACTIEPLAN

Dit actieplan wil een antwoord bieden op een vraagstuk dat de individuele consument niet alleen kan oplossen. De preventie van ongevallen en letsels bij kinderen is een maatschappelijke uitdaging. Dit actieplan is daarom tegelijkertijd een vurig pleidooi voor een integrale aanpak waarin alle spelers in het veld hun verantwoordelijkheid opnemen, elk vanuit hun eigenheid en specifieke rol.

De effectiviteit van een plan hangt samen met enkele basisvoorwaarden. We zetten een aantal sleutelwoorden op een rijtje.

¹¹ Een letsel is een lichamelijke verwonding op organisch niveau die het resultaat is van acute blootstelling aan energie die op het lichaam inwerkt in hoeveelheden die de fysiologische tolerantiedrempel overschrijden. Die energie kan mechanische, thermische, elektrische, chemische of stralingsenergie zijn. In sommige gevallen vloeit een letsel voort uit een insufficiëntie van eender welk van de vitale elementen (bijv. bij verdrinking, wurging of bevrozing).

¹² Gebaseerd op de internationaal aanvaarde definitie van de Verenigde Naties.

1. **Structurele maatregelen** (bijvoorbeeld inzake infrastructuur, wetgeving, samenwerkingsakkoorden...) moeten **initiatieven rond sensibilisatie en educatie** aanvullen en vice versa. Ongevallen in de privésfeer zijn weliswaar nog steeds één van de minst (h)erkende problemen, maar enkel acties opzetten die zich richten op het sensibiliseren van doelgroepen zou geen recht doen aan de complexiteit van ongevallenpreventie. Een ongeval hangt samen met drie factoren waartussen onderling een wisselwerking bestaat, met name mens, product en omgeving. Willen we met dit actieplan resultaat boeken dan is het noodzakelijk dat de drie factoren ook tegelijkertijd aangepakt worden. Een **mix van interventies** is dan ook de beste aanpak.

Het is essentieel dat de preventie van ongevallen en letsels een permanent aandachtspunt is en blijft van alle spelers in de samenleving.

2. De **oriëntering op lange termijn** mag nooit uit het oog worden verloren. In dit actieplan kozen we voor een aanpak gespreid over de komende 10 jaren. Elk preventieplan moet immers rekening houden met de evolutie van de beschikbare middelen, zowel in termen van menselijke mankracht als van financiële bronnen.

Er zullen steeds opnieuw acties moeten worden ondernomen. De maatschappelijke werkelijkheid is immers voortdurend aan verandering onderhevig.

Die wereld rondom ons is immers open en verandert sneller dan ooit, zowel cultureel, economisch, maar ook door technologische ontwikkelingen. In die zeer uitdagende omgeving moeten we de veilige toekomst voor onze kinderen realiseren.

3. Om een langetermijnvisie dichterbij te brengen is een **doelgerichte planmatige aanpak** essentieel, met tussentijdse evaluaties. Een concreet plan detailleert de verschillende stappen om vooropgestelde doelen te bereiken. Hierbij worden methodes en acties geconcretiseerd en periodiek geëvalueerd naar directe effectiviteit binnen een algemene maatschappelijke context.

Planmatig optreden veronderstelt oog hebben voor de intense wisselwerking met die open maatschappij waarin elk project zit ingebed. Daarvoor is **afstemming tussen de verschillende actoren** nodig.

Vanuit de betrachtning tot **duurzame oplossingen** te komen, vragen individuele acties ook om **verankering**. Zo spelen bij elk initiatief ook handhaving (controle en inspectie), wetgeving en normering een rol...

Facilitatie heeft tot doel voorzieningen te creëren, bestaande voorzieningen te wijzigen of uit te breiden, zodat gezonde keuzes kunnen worden gemaakt, en ongezonde keuzes worden ontmoedigd. "Voorzieningen" moeten in de brede betekenis worden begrepen: zowel infrastructuur en materiaal, als diensten en goederen vallen hieronder.

4. Elk afzonderlijk gekozen initiatief dient **wetenschappelijk onderbouwd** te worden.

Probleemgebieden inzake ongevallen kunnen geanalyseerd worden op basis van ongevallenstatistieken en van kwalitatieve gegevens. Bijvoorbeeld de gezondheidsenquête 2004 biedt representatieve gegevens over accidentele trauma's zonder fatale afloop.

Het bepalen van effectieve strategieën voor ongevallenpreventie kan gebaseerd worden op de bewezen effectiviteit van strategieën en op de beloftevolle strategieën.

5. Gezien de veelheid aan thema's, sectoren en doelgroepen zijn **samenwerking** tussen de verschillende actoren en **coördinatie** van het versnipperde veld noodzakelijk, en dit op verschillende niveaus.

Op beleidsniveau kan dit bijvoorbeeld impliceren dat verantwoordelijken van verschillende bevoegdheidsgebieden hun maatregelen op elkaar afstemmen maar eveneens dat bovenlokale en lokale overheden overleggen en elkaar aanvullen.

Preventie is echter allermindst louter een overheidsaangelegenheid. Alle verschillende geledingen van de samenleving hebben hun verantwoordelijkheid hierin. Dit veronderstelt tegelijkertijd constructieve wisselwerking tussen overheid, economische actoren en/of maatschappelijk middenveld.

6. De synergetische stroomlijning van een actieplan betekent met andere woorden het **bruggen slaan** op alle niveaus. Dit gaat overigens verder dan het verbinden van overheden, sectoren of intermediaire organisaties en verenigingen. Het gaat ook om het samenbrengen van mensen, niet enkel tussen de verschillende groepen van de huidige generatie, maar tegelijkertijd ook tussen de huidige en de toekomstige generaties.

Participatie en overleg zijn hier kernbegrippen. Een actieplan maximaliseert haar slaagkansen als het kan steunen op een zo breed mogelijk **maatschappelijk draagvlak**.

Gezien het complexe domein van ongevallenpreventie en de diverse doelgroepen en settings is de **gemeenschapsbenadering** voor ongevallenpreventie het meest aangewezen. De “gemeenschapsbenadering” voor ongevallenpreventie is een beloftevolle aanpak. De bewijzen inzake de doeltreffendheid ervan nemen toe. Wetgeving, omgevingsveranderingen en educatie hebben een belangrijke invloed op letselpreventie bij kinderen. Het uitvoeren van veelvoudige acties die in verschillende vormen en contexten herhaald worden, doet een cultuur van veiligheid ontstaan binnen een gemeenschap.¹³

Gemeenschapsprojecten zijn vooral aangewezen en effectief gebleken bij projecten waar veel ‘stakeholders’ impact kunnen hebben op het gewenste gedrag en dito omgeving, waar op lange termijn moet gewerkt worden en waar participatie van de doelgroep(-en) vereist is als basis voor het motivatieproces.¹⁴ De kritische succesfactoren van gemeenschapsprojecten dienen dan wel zo veel mogelijk vervuld te zijn. Het gaat o.a. om voldoende middelen, adequaat management, realistische rollen en partnerschap, erkenning van belang van de bredere omgeving en aanwezigheid van laagdrempelige participatiekanalen.¹⁵ Zowel voor het effect op gedragsverandering als op de vermindering van het aantal letsels is er reeds voldoende evidence voorhanden.¹⁶

Deze basisprincipes mogen ons echter niet doen vergeten dat elk actieplan gebonden is aan realisme. In dit actieplan moesten de deelnemers noodgedwongen keuzes maken. Voor de eerste 3 jaren schoven ze prioritaire actievoorstellen naar voor. Hieraan ging een heel traject vooraf.

3.4. HET TRAJECT DAT AAN DIT ACTIEPLAN VOORAF GING

Kinderveiligheid is internationaal en Europees meer en meer een prioriteit op de politieke agenda (cf. hoofdstuk 1). Toen **ECSA** in 2004 naar haar leden het idee lanceerde om in de verschillende lidstaten een nationaal actieplan uit te werken, nam het **OIVO** het voortouw voor België. Gezien de situatie in elke lidstaat anders is, maar het finale streefdoel voor iedereen gelijklopend, trachtte ECSA het planningsproces in de 18 deelnemende lidstaten te stroomlijnen. Daarom werkte ze in 2005 een trajectbegeleidend dossier uit. De deelnemende landen kwamen sindsdien meermaals samen om ervaringen onderling uit te wisselen.

In België werd, op initiatief van het **OIVO**, **een intensieve samenwerking** opgestart. Er wordt in ons land immers door een veelheid van actoren op alle niveaus gespiegeld aan de weg om de samenleving kindveiliger te maken. **Dit actieplan is dan ook een gezamenlijk project**. Het is de vrucht van een maandenlang constructief overleg met eenieder die van dichtbij of verderaf betrokken is bij kinderveiligheid.

¹³ How can injuries in children and older people be prevented?, Health Evidence Network, WHO, October 2004, 19p.

¹⁴ Barr, A. en Hashagen, S., ABCD Handbook : A framework for evaluating community development, CDF Publications, Londen, 2000.

¹⁵ Henderson Paul, Summer Sylvia en Raj Thara, Developing healthier communities, NHS health development agency, London, 2004, 261 p.

¹⁶ Towner, E.; Dowswell T. Mackereth C. en Jarvis S., What works in preventing unintentional injuries in children and young adolescents? An updated systematic review, 2001 NHS Health Development Agency, London, 111p.

Hoe kwamen we tot het actieplan?

De totstandkoming van dit actieplan gebeurde in **verschillende fases** waarin telkens met de direct betrokkenen een uitvoerige dialoog werd gevoerd. Een belangrijk element in het proces was de voortdurende **inventarisatie van alle organismen, overheden, verenigingen,...** werkzaam op het terrein van de veiligheid van kinderen. Alle actoren werden telkenmale uitgenodigd voor **overlegvergaderingen** waar alle keuzes werden bediscussieerd en prioriteiten in consensus afgesproken. Het traject werd begeleid door een **Planningscomité** bestaande uit beleidsexperts uit verschillende bevoegdheidsdomeinen.

- Het project werd begin 2006 opgestart met een eerste **situatieanalyse** opgemaakt door het OIVO. In wisselwerking met alle stakeholders werd de situatieanalyse aangevuld met bijkomend epidemiologisch cijfermateriaal en informatie betreffende omgevingsfactoren zoals wetgeving, acties...
- Uitgaande van de feitelijke situatie werd een discussie gevoerd over waar we in België over 10 jaar willen staan op het vlak van kinderveiligheid. Om een consensus te bereiken over de **visieverklaring** werd in oorsprong een vragenlijst gestuurd naar alle stakeholders. De finale formulering werd neergeschreven in de eerste overlegvergadering met alle stakeholders.
- Alvorens acties te bepalen die dit objectief moeten helpen realiseren, moet rekening worden gehouden met de sterktes en zwaktes van de omgeving waarin het geformuleerde toekomstideaal tot stand moet worden gebracht. In een volgende **overlegvergadering** werd met de stakeholders een **SWOT-analyse** (cf. hoofdstuk 2) uitgevoerd. Naast de sterktes en zwaktes werd ook gepeild naar kansen en bedreigingen. Deze laatste kunnen immers eveneens het proces om de geformuleerde toekomstvisie te verwezenlijken bevorderen of afremmen.
- Voortbouwend op vorige fases werden uiteindelijk **prioriteiten** geselecteerd voor het actieplan (zie verder hoofdstuk 5). De resultaten van een vragenlijst die was voorgelegd aan de betrokken overheidsadministraties, werden in de discussie meegenomen.
- Voor alle aandachtspunten werden vervolgens in een nieuwe overlegvergadering **einddoelen, SMART objectieven¹⁷** en uiteindelijk ook concrete **actiestappen** gedefinieerd. Het actieplan is opgesteld voor de komende 10 jaren, met concrete acties voor de eerste 3 jaren. Hierdoor moesten permanent duidelijke keuzes worden gemaakt. Alle prioriteiten werden in overleg vastgelegd op basis van afgesproken criteria zoals haalbaarheid, meetbaarheid van resultaten, tijdslijmieten...

Het proces om een actieplan uit te werken is in vele opzichten haast even belangrijk als het einddocument zelf. Door het samenbrengen van alle stakeholders werd tegelijkertijd het maatschappelijke debat in België gevoerd over kinderveiligheid, werd synergie tussen actoren aangemoedigd, ... werden gedeelde verantwoordelijkheden verduidelijkt. De voorbije maanden groeide het besef dat we samen aan een kindveilige omgeving kunnen en moeten werken.

De eerste vertaling van dit gezamenlijke enthousiasme vinden we in een aantal concrete acties die de komende maanden zullen lopen. Twee exemplarische acties die nu al op de agenda van enkele deelnemers werden ingeschreven, springen in het oog: de coördinatie van de registratie van brandwonden in Vlaanderen en het herdenken van de huisvestingscode in het Waalse gewest.

Deze voorbeelden zijn de mooiste illustraties van het belang van een gecoördineerd optreden en een intens overleg met alle betrokken partijen.

¹⁷ SMART staat voor (S) specifiek, (M) meetbaar, (A) maatschappelijk aanvaardbaar, (R) realistisch en (T) in tijd bepaald.

Planningscomité

De actieve deelname van de overheden is van bij de projectaanvang een belangrijke aanmoediging geweest. Om het traject te begeleiden werd een **Planningscomité** opgericht met vertegenwoordigers van drie federale overheden, de twee overheden met hun beleidsondersteunende organisaties van de Vlaamse en van de Franse gemeenschappen, en van een gespecialiseerd organisme:

- Federaal Kabinet van Consumentenzaken;
- Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie, Dienst Consumentenveiligheid;
- Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directie Verkeersveiligheid;
- Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIW), cel Educatie;
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Agentschap Zorg en Gezondheid;
- Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG);
- "Ministère de la Communauté française, Administration générale de l'Aide à la Jeunesse, de la santé et du Sport";
- Educa-Santé;
- Cel Leefmilieu en Gezondheid (CEHAP);
- OIVO.

4. Cijfergegevens over ongevallen bij kinderen

4.1. ALGEMEEN

Dit hoofdstuk geeft een kort overzicht van de belangrijkste resultaten inzake ongevallengegevens. Voor meer informatie verwijzen we naar de situatietanalyse inzake de veiligheid van kinderen.¹⁸

Letsels zijn de belangrijkste oorzaak van mortaliteit en invaliditeit in de wereld. In de Europese Unie sterven jaarlijks ongeveer 200.000 mensen door een letsel en heel wat meer mensen worden tijdelijk of permanent invalide door een letsel. In Europa sterven 2 keer meer mensen door een ongeval thuis en tijdens de vrijetijdsbesteding dan door een verkeersongeval.¹⁹

In de Europese Unie sterven meer kinderen van 0 tot 14 jaar aan letsels dan aan eender welke ziekte of aandoening. Er sterven 2 keer meer kinderen als gevolg van een letsel dan als gevolg van kanker.²⁰ Het probleem baart ons nog meer zorgen omdat we weten dat elke dode tengevolge van een ongeval slechts het topje van de ijsberg is en het werkelijke aantal gekwetsten exponentieel stijgt. Op basis van de situatie in Nederland, leert een berekening ons hoe erg het probleem op Europees niveau is. Zo wordt geschat dat er in Europa elke dag 14 kinderen sterven, 2.240 worden opgenomen in een ziekenhuis en een 28.000 kinderen worden verzorgd op een spoedgevallendienst als gevolg van een letsel.

Figuur 1: De letselpiramide

Bron: Stichting Consument en Veiligheid, Nederland, 2000

4.2. SOORTEN ONGEVALLen IN BELGIË EN HUN GEVOLGEN

Ongevallen zijn niet onvermijdelijk. Ervaring heeft echter aangetoond dat de meerderheid voorkomen kan worden, of ten minste beheerst worden.

¹⁸ De veiligheid van kinderen in België anno 2007: een situatietanalyse, OIVO, Brussel, 2007.

¹⁹ Priorities for consumer safety in the European Union, Agenda For Action, European Consumer Safety Association, 2001, 48 blz.

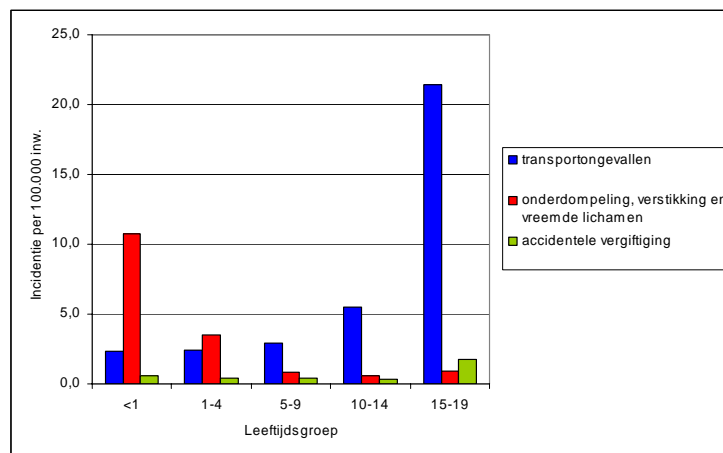
²⁰ Priorities for Child safety in the European Union. Agenda for Action, European Child Safety Alliance, 2004, 38 blz.

4.2.1. Mortaliteitsgegevens

Meer dan 30 % van de sterfgevallen bij kinderen tussen 0 en 19 jaar worden veroorzaakt door een letsel of vergiftiging. Jaarlijks sterven immers gemiddeld 400 kinderen van 0 tot 19 jaar in België als gevolg van een onopzettelijk letsel (ongeval) of een opzettelijk letsel (geweld en automutilatie). Drie op de 4 letsels zijn onopzettelijk. Bij kinderen jonger dan 1 jaar is de sterfte door letsels verwaarloosbaar, maar stijgt aanzienlijk met de leeftijd om meer dan 70 % te bereiken bij de kinderen van 15 tot 19 jaar.²¹

Kinderen tot 4 jaar sterven vooral door onderdompeling, verstikking of vreemde lichamen, terwijl vanaf de leeftijd van 5 jaar de transportongevallen de voornaamste doodsoorzaken worden. Binnen de categorie "ongevallen door onderdompeling, verstikking en vreemde lichamen" zijn accidentele verdrinking en onderdompeling de belangrijkste doodsoorzaken bij kinderen van 1 tot 19 jaar. Bij kinderen jonger dan 1 jaar neemt echter de luchtwegobstructie of verstikking veroorzaakt door inademing en opname van voedsel de bovenhand.

Figuur 2: Incidentie van de 3 belangrijkste dodelijke ongevallen per leeftijdsgroep, 1995-1997

Bron: Mortaliteitsgegevens voor België 1995-1997, Federale Overheidsdienst Economie- Algemene Directie Statistiek.

Het aantal kinderen van 0 t.e.m. 19 jaar dat stierf in een **verkeersongeval op de openbare weg** is de laatste jaren gedaald. In 2001 en 2004 stierven respectievelijk 181 en 118 kinderen van deze leeftijdsgroep in een verkeersongeval op de openbare weg. Kinderen tot 17 jaar stierven hoofdzakelijk als passagier in een auto.²²

4.2.2. Morbiditeitgegevens

Bijna 40% van de ongevallen in de privésfeer treft kinderen van 0 tot 18 jaar.²³ Uit een onderzoek van Kind & Gezin in 2003 bleek dat in een periode van 1 jaar gemiddeld 1 op de 4 kinderen tot 3 jaar een medisch behandeld ongeval oploopt.²⁴

²¹ Bron : Mortaliteitsgegevens voor België 1995-1997, Federale Overheidsdienst Economie- Algemene Directie Statistiek.

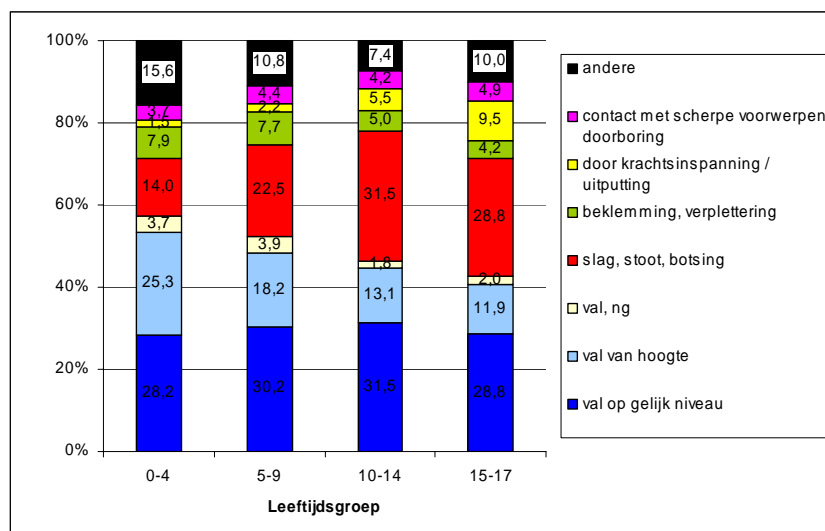
²² Bron : Federale Overheidsdienst Economie - Algemene Directie Statistiek, BIVV

²³ Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

²⁴ Speltinckx E, Mares L., Buysse B., Ongevallen met medische interventie bij baby's en peuters, Brussel, Kind & Gezin, 2003, 253 p.

De helft van de ongevallen bij kinderen zijn **valpartijen**. Kleine kinderen vallen vaker dan oudere kinderen. Bovendien is de kans dat kinderen van 0 tot 4 jaar van een hoogte vallen groter dan bij oudere kinderen.²⁵ Deze bevinding werd door het onderzoek van Kind & Gezin bevestigd en aangevuld, namelijk Vlaamse kinderen tot 1 jaar maken, meer dan andere leeftijdsgroepen, een val van een hoogte. Ook in de Franse Gemeenschap blijkt volgens Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE) dat valpartijen de meest voorkomende ongevallen zijn bij kinderen tot 3 jaar.²⁶ Kinderen uit de leeftijdsgroep 10-14 en 15-17 jaar stoten zich en botsen vaak.

Figuur 3: Procentuele verdeling van de aard van de ongevallen naar leeftijdsgroep, 1999.

Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

De meeste ongevallen (32 %) doen zich voor **tijdens het spel en de vrijetijdsbesteding**. Dit aandeel is hoger bij de jonge kinderen. Kinderen vanaf 10 jaar hebben daarentegen vaker een ongeval tijdens een sportieve activiteit.²⁷

Ongevallen bij kinderen van 0 tot 4 jaar gebeuren vooral **binnenshuis**, en dan vooral in de woon-, eet- en slaapkamer. Naarmate ze ouder worden, worden de ongevallen op sportieve voorzieningen belangrijker. Kinderen van 5 tot 9 jaar hebben iets meer ongevallen binnenshuis dan op school. Bij kinderen van 10 tot 14 jaar betreffen deze sportieve voorzieningen vooral de sportzaal en gymnastiekschool, terwijl bij kinderen van 15 tot 17 deze vooral het sportterrein en het atletiekstadion zijn. Ongeveer 1 op 5 ongevallen bij kinderen van 0 tot 18 jaar gebeurt op school (binnen en buiten). Kinderen van 10 tot 14 jaar zijn de grootste groep slachtoffers. Globaal gebeuren er ongeveer evenveel ongevallen binnen het schoolgebouw als op de speelplaats. De ongevallen op school bij kinderen van 10 tot 14 jaar gebeuren vooral tijdens het spelen op de speelplaats, terwijl ze bij kinderen van 15 tot 17 meer plaatsvinden in het schoolgebouw, meer bepaald tijdens de les lichamelijke opvoeding (turnles).²⁸

²⁵ Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

²⁶ Rapport Banque de Données Médico-Sociales, ONE, 2005-2006.

²⁷ Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

²⁸ Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

Ongevallen in de privésfeer veroorzaken bij de kleinsten vooral **open wonden** in het aangezicht, terwijl ze bij de 5-14 jarigen hoofdzakelijk **kneuzingen** aan de bovenste ledematen veroorzaken en kneuzingen aan de onderste ledematen bij de 15-17 jarigen. De allerkleinsten worden gemakkelijker in het ziekenhuis opgenomen. De meest voorkomende oorzaak van hospitalisatie is een val van een hoogte.²⁹

Tabel 2: Overzicht van de belangrijkste EHLASS-resultaten per leeftijdsgroep, 1999.

	0-4 jaar	5-9 jaar	10-14 jaar	15-17 jaar
Type ongeval	val	val	Val Stoot, botsing	Val Stoot, botsing
Activiteit	Spel en vrijetijdsbesteding Verplaatsing/beweging	Spel en vrijetijdsbesteding	Spel en vrijetijdsbesteding Sportieve activiteiten	Sportieve activiteiten
Plaats	Binnenshuis	Binnenshuis Op school	Sportieve voorziening Op school	Sportieve voorziening
Letsel en gewond lichaamsdeel	Open wonden het aangezicht Hersenschudding	Kneuzing aan bovenste ledematen	Kneuzing aan bovenste ledematen	Kneuzing aan onderste ledematen

Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

Jaarlijks worden 300 kinderen met **brandwonden** opgenomen in een brandwondencentrum.³⁰ Kinderen van 0 tot 5 jaar vormen de grootste groep slachtoffers.³¹ Meer dan 60% van deze kinderen verbranden zich aan een hete vloeistof (warm water, soep, koffie, thee, ...). In 1 op 5 van deze gevallen worden de brandwonden veroorzaakt door onderdompeling in heet badwater. De tweede oorzaak van brandwonden bij kinderen van 0 tot 5 jaar is het contact met een heet voorwerp (9,2%), bijv. een verwarming, een barbecue, gevolgd door brandwonden door vuur of vlam (8,4%). De dodelijke brandwonden worden vooral veroorzaakt door huisbranden.³² Brandwonden hebben ernstige fysische en psychosociale gevolgen bij de kinderen. De medische nazorg vormt een van de hoekstenen voor een verbetering van de levenskwaliteit. Ze blijft echter een enorme belasting op alle gebied voor het kind en zijn directe omgeving. Bovendien zijn zowel de medische kosten voor de ouders als de maatschappelijke kost voor volksgezondheid, enorm hoog.

Bijna de helft van de slachtoffers van **vergiftigingen** zijn kinderen van 0-14 jaar. Het risico op accidentele vergiftiging is het hoogst bij jonge kinderen (30% bij kinderen van 1-4 jaar) vanwege hun explorerend gedrag: vóór vier jaar heeft het kind de neiging alles naar zijn mond te brengen. In tegenstelling tot alle privé-ongevallen zijn de slachtoffers van intoxicaties meestal meisjes. De grootste boosdoeners zijn geneesmiddelen (37,7%), gevolgd door huishoudproducten (33,4%).³³

²⁹ Bron: European Home and Leisure Accident Surveillance System – EHLASS Belgium, 1999.

³⁰ Bron: Belgische Brandwondenstichting

³¹ RENARD C., Ongevallen bij kinderen van 0 tot 5 jaar. Studie op basis van EHLASS-gegevens België 1998, OIVO, december 2000, 87 p.

³² Bron: 6 brandwondencentra 1998-1999.

³³ Bron: Antigifcentrum 2004.

Het aantal **verkeersongevallen** is sinds 1998 licht gedaald. De grootste groep slachtoffers van verkeersongevallen met gewonden zijn kinderen van 15 tot 17 jaar. Kinderen tot 9 jaar geraken vooral gewond als passagier in de auto. Tieners van 10 tot 14 jaar worden in de meeste gevallen als bestuurder van een fiets het slachtoffer van een verkeersongeval. Adolescenten vanaf 15 jaar daarentegen raken vooral gewond als bestuurder van een bromfiets.³⁴

Tabel 3: Overzicht van andere belangrijke gegevens over ongevallen bij kinderen

Type ongevallen	Meest getroffen doelgroep	Cijfers	Oorzaak
Brandwonden	0-5 jaar	Jaarlijks 300 kinderen	60 % door hete vloeistof (1/5 door te heet badwater)
Vergiftiging	0-14 jaar (50%) 1-4 jaar (30%)	Jaarlijks 20.000 kinderen	37,7 % geneesmiddelen 33,4 % huishoudproducten
Verkeersongevallen	15-17 jaar	Jaarlijks circa 9.000 jongeren	50 % bromfietsen

³⁴ Bron: Federale Overheidsdienst Economie- Algemene Directie Statistiek, BIW, 2001-2004.

5. Prioriteiten van het actieplan

Het ene ongeval belangrijker noemen dan het andere is moeilijk te verantwoorden. Elk ongeval is er één te veel. Toch verplichten de beschikbare middelen en tijd ons om prioriteiten te stellen voor de eerstkomende jaren. In een brede dialoog deden we deze delicate evenwichtsoefening.

We kozen in een eerste stap voor een **settinggerichte benadering**. Settings kunnen locaties zijn waar mensen een gedeelte van hun leven doorbrengen (thuis, school, de werkplek, de wijk...), maar kunnen ook in een bredere interpretatie worden gezien als een omgeving waarin mensen wonen, werken, spelen, studeren, ... Binnen gezondheidsbevordering is settinggericht werken een veel gehanteerde benadering. Hiervoor zijn verschillende redenen. Het creëren van een gezonde en veilige leefomgeving, het versterken van gemeenschapsacties en het opbouwen van een gezondheidsbeleid vereisen een totaalaanpak die wordt teruggevonden in settinggericht werken.³⁵ Een centrale doelstelling van gezondheidsbevordering is individuen zoveel mogelijk controle te laten verwerven op de determinanten van hun gezondheid. Bovendien kunnen een grotere betrokkenheid en actiebereidheid van het individu losgeweekt worden omdat het individu binnen de samenleving functioneert binnen settings. Settings zijn ook een concrete ingangspoort voor een interventie. Werken vanuit settings is ten slotte efficiënter en meer beheersbaar voor beleid en veldwerk.³⁶

In de **keuze van prioriteiten van dit actieplan** lieten we ons leiden door verschillende parameters en beschikbare informatie. Een belangrijke parameter is de impact van het ongeval op de gezondheid en op sociaal en maatschappelijk vlak. Dit wordt bepaald aan de hand van het aantal dodelijke slachtoffers, het aantal incidenten, de evolutie van bepaalde ongevallen en letsels, de ernst van de letsels, de impact op de kwaliteit van het leven, de economische gevolgen, enz. Deze statistische gegevens zijn echter niet altijd voorhanden waardoor het moeilijk is zich enkel hierop te baseren. Gezien dit actieplan het resultaat is van een intense samenwerking tussen heel wat verschillende actoren, speelden de motivatie en de aanwezigheid van stakeholders op overlegvergaderingen mee een rol. Daarnaast baseerden we ons op de analyse van de wetgeving, de capaciteit van instanties, het bestaan van projecten, de kansen tot samenwerking, de effectiviteit van lopende acties... Door het bevragen van alle stakeholders en door de resultaten van deze SWOT-analyse mee te nemen in het vastleggen van de prioriteiten, werd een belangrijk draagvlak gecreëerd voor de keuzes in dit actieplan. Dit alles maakt dat de keuze van de prioriteiten een gewogen beslissing was van de stakeholders.

We kunnen de keuzes van dit actieplan onderbrengen in **drie werkerreinen/settings**: veiligheid in en om de woning; veiligheid op de openbare weg; en veiligheid op school en in opvangvoorzieningen.

Daarnaast moeten twee basisvoorwaarden vervuld zijn om te kunnen spreken van een uitgebalanceerd actieplan: zonder accuraat cijfermateriaal over ongevallen en letsels is het bereiken van de einddoelen niet meetbaar, en zonder gecoördineerde optreden is het risico van nodeloze verspilling van energie en middelen erg groot. Beide punten werden expliciet opgenomen als noodzakelijke ondersteunende actierreinen.

Om de veiligheid van kinderen in ons land te verbeteren, werden aldus de volgende **prioriteiten** voor het actieplan vastgelegd:

1. Veiligheid in en om de woning

- Vallen in de thuisomgeving
- Brandwonden in de thuisomgeving

³⁵ Green L.W., Polland B.D. & Rootman I., The settings approach to health promotion, In Settings for health promotion. Linking theory and practice, 2000, p. 1-43.

³⁶ Moens O., Buytaert B., Wouters E., Settinggericht werken in gezondheidsbevordering. Beginselen van een algemene werkmethode, onuitgegeven artikel van VIG, 2004.

2. Veiligheid op de openbare weg

- Basiskennis en vaardigheden van leerlingen in basisonderwijs en secundair onderwijs
- Ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

3. Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen

- Risicoperceptie en risicobeheersing
- Veiligheidsplan

4. Coördinatie van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen

5. Ongevallenstatistieken

5.1. ONS HUIS, EEN VEILIGE THUISSHAVEN?

Te vaak wordt gedacht dat we veilig zijn, omdat we ons thuis bevinden. Wat zou ons immers kunnen overkomen in de ons zo vertrouwde omgeving, die we zelf hebben ingericht? Ook onze kinderen beschouwen we veilig en beschermd in deze omgeving. En we voelen ons nog extra gerust, wanneer we ze veilig onder onze hoede weten. Is dit vertrouwen gegrond? De cijfers spreken voor zich. De meeste ongevallen met kinderen gebeuren in de privésfeer. Meer dan 1 op de drie ongevallen in de privésfeer bij kinderen gebeurt in de thuisomgeving.³⁷

Ongevallen in de privésfeer blijven nog steeds de belangrijkste "uitwendige doodsoorzaak" bij kinderen van 0 tot 4 jaar.

5.2. VEILIG ONDERWEG

Ongeveer de helft van de dodelijke letsels bij kinderen zijn te wijten aan verkeersongevallen.

De onveiligheid op de openbare weg is meer dan berucht. Heel wat maatregelen gaan momenteel naar infrastructuurwijzigingen en sensibilisatie- en opvoedingscampagnes. Die blijven essentieel. Maar daarnaast zijn maatschappelijke veranderingen noodzakelijk. Deze hebben o.a. betrekking op mentaliteitswijzigingen.

Opdat kinderen zich op een veilige manier zouden gedragen in het verkeer zijn kennis en vaardigheden van belang. Zowel de school als de volwassenen in de directe omgeving van het kind spelen hierin een cruciale rol. Verkeers- en mobiliteitseducatie in het basisonderwijs en secundair onderwijs moet in het hele land worden verbeterd. Momenteel verkeert dit nog op een te laag niveau. Daarenboven moeten ouders en andere volwassenen die het kind begeleiden, gestimuleerd worden om het goede voorbeeld te tonen.³⁸

5.3. VEILIGE SCHOLEN EN OPVANGVOORZIENINGEN

Ongeveer 20% van de ongevallen bij kinderen tot 18 jaar gebeuren op school. Kinderen van 5 tot 14 jaar zijn de grootste groep slachtoffers. Ongevallen op school kunnen zowel te wijten zijn aan een gebrek aan kennis en vaardigheden, als aan een structurele onveilige school.

³⁷ Bron: EHLASS 1999.

³⁸ zie verder in hoofdstuk 6

De school als setting waar leerkrachten en leerlingen veel tijd doorbrengen, dient in de eerste plaats een veilige setting te zijn. Werknemers en kinderen hebben het recht te vertoeven in een veilige omgeving die voldoende kansen biedt om tot een goede ontwikkeling te komen. De inrichtende macht, de werkgever dient dit te verzekeren.³⁹ Een gezonde schoolomgeving heeft immers een positieve invloed op de gezondheid van kinderen en op hun leerprestaties. Verder draagt een gezonde school bij tot de ontwikkeling van gezonde volwassenen met de juiste vaardigheden en attitudes, ook betreffende de veiligheid. Deze vaardigheden gebruiken ze ook in andere settings dan de school. Enkel het structureel veilig maken van de school is hier niet voldoende.⁴⁰

Bovendien is de school een ideaal kanaal om kinderen te bereiken. Omgaan met risico's kan je leren. Voor het trainen van vaardigheden inzake risicoperceptie en –beheersing bij kinderen is het onderwijs een effectieve weg.⁴¹ Interventies in de scholen zelf om letsels te voorkomen blijken, naast interventies om gezond eten, fysieke activiteit en mentale gezondheid te promoten, de meest effectieve te zijn.⁴²

In de Vlaamse Gemeenschap wordt, op basis van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, van de scholen verwacht dat ze tegen september 2007 een gezondheidsbeleid hebben dat aangepast is aan de behoeften van de leerlingen. Naast voeding en beweging die als prioritaire thema's naar voor worden geschoven wordt veiligheid ook als een belangrijk thema beschouwd.

Overeenkomstig het Decreet van 20 december 2001 over de verbetering van de gezondheid op school wordt de gezondheidspromotie op school (promotion de la santé à l'école = PSE) in de Franse Gemeenschap uitgevoerd door het personeel van de psycho-medisch-sociale centra (PMS). De programma's voor gezondheidspromotie worden uitgewerkt door het psycho-medisch-sociaal centrum in functie van het opgestelde gezondheidsplan, na advies van de participatieraad en van het hoofd van de instelling. De programma's kunnen onder andere betrekking hebben op de voeding, op gezondheid in de sport, maar ook op de preventie van huishoudelijke en verkeersongevallen.

5.4. COÖRDINATIE VAN ACTIVITEITEN BETREFFENDE DE VEILIGHEID VAN KINDEREN

Gezien de veelheid aan thema's, sectoren en doelgroepen zijn **samenwerking** tussen de verschillende actoren en **coördinatie** van hun activiteiten noodzakelijk, en dit op verschillende niveaus.

Door de complexe staatsstructuur kent België een **versnippering van bevoegdheden**. Een specifieke instantie die voor het hele land waakt over een coherent beleid inzake kinderveiligheid bestaat niet. Ongevallenpreventie in de betekenis van gezondheidsvoorlichting en -opvoeding maakt deel uit van de preventieve gezondheidszorg en behoort tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen. De Gemeenschappen zijn op het vlak van kinderveiligheid eveneens bevoegd voor het onderwijs, de jeugdbescherming en sport. Op het vlak van kinderveiligheid is de federale overheid bevoegd voor de regelgeving betreffende de veiligheid van producten en diensten, de mobiliteit en vervoer, de gezondheidszorgvoorzieningen, geneesmiddelen en gevaarlijke stoffen. Gewesten beschikken over bevoegdheden in domeinen die met hun regio of gebied in de ruime zin van het woord te maken hebben. In het kader van kinderveiligheid zijn ze bevoegd voor huisvesting, toerisme, infrastructuur en mobiliteit, leefmilieu (zwembaden) en toezicht over de gemeenten.

Het verbeteren van de veiligheid van kinderen en dus het verminderen of voorkomen van ongevallen bij kinderen vereist een partnerschap tussen de verschillende overheidsstructuren. Internationale ervaring leert dat het ondernemen en de voortgang van acties voor ongevallenpreventie het traagst gaat daar waar het probleem "ongevallen" onder de verantwoordelijkheid valt van verschillende departementen.

³⁹ Algemeen Reglement voor de Arbeidsbescherming - ARAB

⁴⁰ What is the evidence on school health promotion in improving health or preventing disease and, specifically, what is the effectiveness of the health promoting schools approach?, Health Evidence Network, WHO, March 2006, 26 p. (www.euro.who.int/HEN)

⁴¹ www.euro.who.int

⁴² What is the evidence on school health promotion in improving health or preventing disease and, specifically, what is the effectiveness of the health promoting schools approach?, Health Evidence Network, WHO, March 2006, 26 p. (www.euro.who.int/HEN)

Ook de sector "ongevallenpreventie" is versnipperd. De **verscheidenheid aan organisaties** met verschillende hoofdactiviteiten, verschillende thema's, verschillende doelgroepen, maakt de samenwerking niet gemakkelijk. In België bestaat er ook hier geen coördinatie op basis van officiële mandaten. Intersectorale en sectorale samenwerking tussen de verschillende actoren op het veld en een gecoördineerde aanpak in deze sector zijn een must willen we tot een effectieve preventie van ongevallen komen.

5.5. ONGEVALLENSTATISTIEKEN

Het voorkomen van ongevallen vereist het kennen van het probleem zodat prioriteiten kunnen worden vastgelegd, acties kunnen worden gedefinieerd en nadien hun resultaten kunnen worden geëvalueerd.

Cijfergegevens over ongevallen in de privé sfeer zijn eerder schaars en vaak onvolledig. Ook statistieken over verkeersongevallen blijken volgens het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid en de FOD Mobiliteit en Vervoer gekenmerkt te zijn door een onderregistratie die voor een groot deel te wijten is aan de procedure van inzameling en een gebrek aan aangifte. De onderregistratie voor letselongevallen met licht gewonden is veel hoger dan deze voor letselongevallen met ernstige gewonden en dodelijke verkeersongevallen.

Nochtans is het kennen van ongevallenkarakteristieken een belangrijke voorwaarde om een preventief veiligheidsbeleid te voeren en om de veiligheid van de consumenten te garanderen. Hierbij zijn kwalitatieve gegevens eveneens belangrijk, zoals bijv. de resultaten van de gezondheidsenquêtes.

Een goed ongevallenregistratiesysteem en kwalitatieve enquêtes zijn voor preventie onmisbare instrumenten. Dit geldt zowel voor overheids- als voor privé-initiatieven. Ook voor de evaluatie van gevoerde preventieprojecten zijn ze uiterst nuttig. België is vandaag één van de Europese lidstaten waar geen permanent registratiesysteem voor ongevallen, in het bijzonder voor deze in de privé sfeer, operationeel is.

6. Doelen en SMART objectieven

Binnen de 8 voorgestelde prioriteiten werden einddoelen en SMART objectieven gedefinieerd voor de komende 10 jaren. Deze verstrekken meer details over de vastgelegde prioriteiten.

Einddoelen zijn brede algemene langetermijnvisies die beschrijven wat men wil bereiken. **Objectieven** zijn meer specifiek en verstrekken de details voor de einddoelen. Ze beschrijven *wat* gedaan dient te worden om het einddoel te bereiken, en *wanneer* het voltooid zal zijn.

In dit hoofdstuk wordt de onderbouwing van de prioriteiten, doelen en SMART objectieven uiteengezet. Argumenten die meespeelden zijn o.a. lacunes in de wetgeving, “best practices”, statistische gegevens, onderzoeksresultaten, ...

6.1. VEILIGHEID IN EN OM DE WONING

6.1.1. Vallen van hoogte in de thuisomgeving

De helft van de ongevallen bij kinderen zijn valpartijen. Kleine kinderen vallen vaker dan oudere kinderen. Vallen op gelijk niveau komt iets vaker voor dan vallen van een hoogte, maar deze meestal banale ongevallen maken vaak deel uit van het groeiproces bij kleine kinderen: ze leren stappen en hun omgeving verkennen. Dit is niet het geval bij vallen van een hoogte. Kinderen van 0 tot 4 jaar vallen vaker van een hoogte dan oudere kinderen. Dit gebeurt haast altijd thuis. De gevolgen van vallen van een hoogte zijn over het algemeen ernstiger dan vallen op een gelijk niveau. Daarom hebben we vallen van een hoogte in de thuisomgeving in de prioriteitenlijst opgenomen.

De ongevallencijfers die voorhanden zijn, leren dat valpartijen van kinderen thuis vaak mede te wijten zijn aan de onveiligheid van kinderartikelen en meubilair, zoals bedden, hoge kinderstoelen, verzorgingstafels, enz., en van constructies in het huis, zoals balkons, ramen, trappen enz. Om consumentenproducten kindveiliger te maken zijn acties nodig op het vlak van normering en wetgeving. Maar ook een strikte marktbeveiliging is belangrijk.

Het einddoel 1:

Verminderen van de frequentie van vallen van een hoogte bij kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij meubels, kinderartikelen en constructies in het huis betrokken zijn

Er heerst in België geen enkele verplichting inzake een **veilige constructie van de woning** om te voorkomen dat kinderen vallen van een hoogte.

De norm voor balustrades houdt onvoldoende rekening met de veiligheid van kinderen. Bovendien zouden constructies in het huis, zoals trappen, meer rekening moeten houden met het gevaar van vallen van een hoogte. Normering is de taak van de overheid. Maar ook de sector moet beter worden geïnformeerd over de bestaande normen. Bovendien is meer marktcontrole noodzakelijk.

Maar wetgeving en controle schieten hun doel voorbij als de samenleving er als geheel niet naar handelt. Hier is ook heel wat werk aan de winkel om bepaalde doelgroepen, waaronder de ouders, te sensibiliseren.

Einddoel 1: Verminderen van de frequentie van vallen van een hoogte bij kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij meubels, kinderartikelen en constructies in het huis betrokken zijn	
SMART objectieven	Streefdatum
1.1. Verhogen van de bewustwording bij de sector betreffende de bestaande normen voor meubels, kinderartikelen en constructies in het huis	2008
1.2. Verhogen van de kennis van ouders betreffende de oorzaken, gevolgen en preventie maatregelen van vallen bij jonge kinderen van 0 tot 4 jaar	2010
1.3. Toezien op een kindveilig marktaanbod van kinderartikelen	2009
1.4. Verhogen van de veiligheid van constructies van het huis met betrekking tot jonge kinderen van 0 tot 4 jaar	2011

6.1.2. Brandwonden in de thuisomgeving

Per jaar worden 300 kinderen met **brandwonden** opgenomen in een brandwondencentrum. Kinderen van 0 tot 5 jaar vormen de grootste groep slachtoffers. Het leven van een kind wordt door brandwonden grondig gewijzigd. Brandwonden hebben namelijk ernstige fysische en psychosociale gevolgen bij kinderen. De medische nazorg vormt een van de hoekstenen voor een verbetering van de levenskwaliteit. Ze blijft echter een enorme belasting op alle gebied voor het kind en zijn directe omgeving. Reïntegratie kan tot 30 jaar duren. Bovendien zijn zowel de medische kosten voor de ouders als de maatschappelijke kosten, zoals voor volksgezondheid, enorm hoog.

Meer dan 60% van deze kinderen verbranden zich aan een hete vloeistof (warm water, soep, koffie, thee, ...). In 1 op 5 van deze gevallen worden de brandwonden veroorzaakt door onderdompeling in heet badwater.

Elk jaar worden er ongeveer 25.000 branden geregistreerd, waarbij 900 mensen ernstige brandwonden oplopen en 120 mensen sterven, waaronder ook kinderen.

Het einddoel 2:

Verminderen van de frequentie en de ernst van brandwonden door hete vloeistoffen en vuur en vlammen in en om de woning bij kinderen tot 17 jaar

Brandwonden kunnen nochtans met enkele simpele structurele maatregelen efficiënt worden vermeden.

Uit Britse cijfers blijkt dat door de plaatsing van **rookmelders** het aantal slachtoffers met 70% afneemt. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is het plaatsen van rookmelders enkel verplicht in verhuurde woningen. In het Waalse Gewest is het plaatsen van rookmelders in alle woningen verplicht. En in het Vlaamse Gewest heerst er geen verplichting maar wil een decreet het installeren van rookmelders enkel stimuleren. Het decreet werd tot op heden niet uitgevoerd wegens het ontbreken van een budget.

Uit een onderzoek in januari 2007 van First Alert, marktleider op het gebied van brandbeveiligingsproducten voor in huis bleek dat slechts 33% van de Vlaamse huishoudens minstens één rookmelder in huis heeft. Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dit 57% en voor het

Waalse Gewest 78%.⁴³ In Vlaanderen hebben vooral mensen met een eigen woning een rookmelder in huis (31,9% tegenover 17,7% bij huurders). In Wallonië is dit ongeveer gelijk verdeeld onder mensen in een huurwoning en mensen in een eigen huis. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bevinden de rookmelders zich vooral in huurwoningen (61,7% tegenover 47,3% in eigen huizen). Rookmelders worden nog te vaak op verkeerde plaatsen geplaatst, zoals in de keuken of in de garage. Ten slotte stelt men vast dat de wetgevingen nog onvoldoende gekend zijn door de respondenten. 30% van de respondenten in Brussel kent de wetgeving voor de eigen regio. Dit geldt voor 41% van de respondenten in Wallonië. De Vlamingen zijn niet of nauwelijks op de hoogte van de verplichtingen in deze regio's (5,9%).

Kleine kinderen verbranden zich hoofdzakelijk aan hete vloeistoffen, waarbij te warm sanitair water de grootste boosdoener is. Het is bewezen dat het wettelijk verplichten om de **maximumtemperatuur van warmwaterinstallaties** vast te leggen op een veilige waarde een meer efficiënte methode is dan het sensibiliseren van de ouders om hen aan te moedigen de temperatuur van hun waterinstallaties lager te zetten. Momenteel is het in België niet verplicht om de temperatuur van het sanitair water dat uit de kraan komt vast te leggen op een veilige maximumlimiet. Bovendien is wetgeving het meest efficiënt als ze gecombineerd wordt met sensibiliseringsacties.⁴⁴

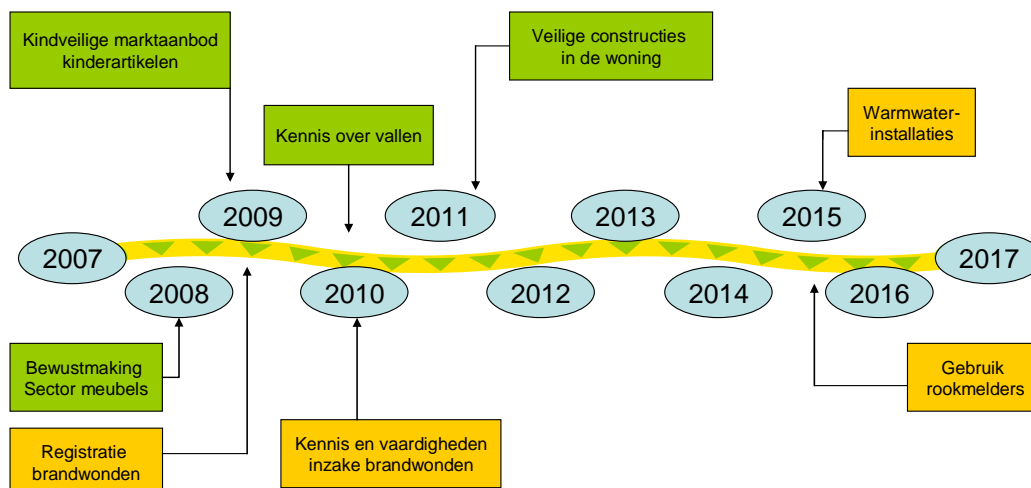
Het einddoel 2: Verminderen van de frequentie en de ernst van brandwonden door hete vloeistoffen en vuur en vlammen in en om de woning bij kinderen tot 17 jaar	
SMART objectieven	Streefdatum
2.1. Wettelijk verplichten om een uniforme registratie van gegevens over brandwonden in alle 6 brandwondencentra te verzekeren	2009
2.2. Verhogen van het gebruik van rookmelders in alle particuliere woningen van heel het land	2015
2.3. Wettelijk verplichten om enkel warmwaterinstallaties met veilige voorgeprogrammeerde temperaturen op de markt te brengen	2015
2.4. Verhogen van de kennis en vaardigheden van kinderen en opvoeders met betrekking tot preventie van brandwonden bij kinderen	2010

⁴³ First Alert, Marktonderzoek rookmelders/brandbeveiligingsproducten, maart 2007.

⁴⁴ MacKay M, Vincenten J, Brussoni M, Towner L. (2006). Child Safety Good Practice Guide: Good investments in unintentional child injury prevention and safety promotion. Amsterdam: European Child Safety Alliance, Eurosafe; 2006, 80 p.

Figuur 4: SMART-objectieven: in en om de woning

In en om de woning

6.2. VEILIGHEID OP DE OPENBARE WEG

6.2.1. Basiskennis en vaardigheden van leerlingen in het basisonderwijs en het secundair onderwijs

Educatie inzake verkeersveiligheid als onderdeel van het leerplan in het onderwijs op alle niveaus, te beginnen met het kleuteronderwijs, met regelmatige kwalitatieve input om vaardigheden, risicobewustwording, attitudes en kennis bij kinderen te ontwikkelen, wordt aanzien als een voorbeeld uit de "Best practices" inzake verkeersveiligheid.⁴⁵

Wat betreft **verkeers- en mobiliteitseducatie in het basisonderwijs en het secundair onderwijs**, zijn de scholen in de Vlaamse Gemeenschap verplicht om binnen alle leerjaren aan verkeerseducatie te doen. In het basisonderwijs zijn verkeer en mobiliteit opgenomen in de eindtermen inzake wereldoriëntatie. In het secundair onderwijs daarentegen is het thema "verkeer" opgenomen in de vakoverschrijdende eindtermen zonder resultaatsverbintenis. Verkeersveiligheid is daarentegen niet in de "socles de compétences" (basisvaardigheden) van de Franse en de Duitstalige Gemeenschap opgenomen. Het lesprogramma van het onderwijsnet van de Franse Gemeenschap zal binnenkort een specifiek hoofdstuk bevatten over de verkeerseducatie, met daarin streefdoelen en oefeningen voor alle kinderen in het basisonderwijs. Het programma van het vrije katholieke onderwijs, 2de graad middelbaar technisch en beroepsonderwijs, bevat een hoofdstuk met de titel "vervoermiddelen".

⁴⁵ OECD, Keep children safe in traffic, OECD, Paris, 2004.

Volgens een onderzoek van de VTB-VAB komt de helft van de secundaire scholen in de Vlaamse Gemeenschap zijn algemene verplichting, vervat in de eindtermen inzake verkeerseducatie, niet na.⁴⁶ Een tweede belangrijke vaststelling is dat jongeren een gebrekkige verkeerskennis hebben. Ze kennen veel te weinig de belangrijke voorrangregels en specifieke verkeersregels voor fietsers. Bovendien levert het secundair onderwijs onvoldoende inspanningen om de leerlingen voor te bereiden op het theoretische rijexamen categorie B, wat nochtans omschreven staat in één van de eindtermen. De stimulans van het secundair onderwijs is essentieel om de drempel tot een vroegere start voor de rijopleiding drastisch te verlagen. Dit kan onder meer door het aanbrenge van een praktische basiskennis van de verkeersregels, waardoor jongeren niet alleen veiligere weggebruikers worden, maar waardoor de drempel tot het behalen van het theoretisch rijbewijs kleiner wordt.

Een tweede onderzoek van de VAB en de Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV) bij 250 scholen geeft aan dat er veel te weinig gebeurt inzake verkeersopleiding in het secundair onderwijs.⁴⁷ Zo geeft slechts 1 op de 5 scholen structureel les over het verkeersreglement. Er zijn wel eenmalige projecten, maar verkeersopvoeding is geen permanent aandachtspunt. De helft van de scholen geeft toe dat de inspanningen beperkt zijn en een derde van de scholen heeft nog nooit lessen over verkeersregels ingericht, en dat terwijl jongeren oververtegenwoordigd zijn in de ongevallenstatistieken. Als er al aandacht is voor verkeersopvoeding, zoeken de scholen vaak externe hulp (bijv. lokale politie). Dit wijst er op dat verkeerseducatie niet ingebed is in de school zelf. VAB en VSV zien 2 grote oorzaken voor de gebrekkige aandacht voor verkeersveiligheid in het secundair onderwijs:

- de scholen hebben rond verkeerseducatie in de eindtermen enkel een inspanningsverbintenis, geen resultaatsverbintenis;
- scholen hebben ook onvoldoende middelen ter beschikking: gebrek aan ruimte in het lestijdenpakket en tekort aan financiële middelen en educatief materiaal.

Het BIW voegt nog een mogelijke derde reden toe voor de gebrekkige integratie van de verkeersveiligheid in het secundair onderwijs: het feit dat de lerarenopleiding geen informatie en vorming omvat rond wat er op het spel staat in verband met de verkeersveiligheid en de mobiliteit en over de verschillende manieren om die onderwerpen op een boeiende manier in de lessen te verwerken.

⁴⁶ Secundair onderwijs vervult haar taak inzake verkeerseducatie niet, VTB-VAB, 2006, <http://www.ond.vlaanderen.be/schooldirect/BL603/VAB.doc>

⁴⁷ Recent onderzoek: verkeerseducatie secundair onderwijs, VAB en VSV, april 2007, <http://www.vab.be/nl/actueel/dossiers/dossiertext.aspx?Id=241>

Het einddoel 3:

Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)

Einddoel 3: Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)	
SMART objectieven	Streefdatum
3.1. In de Vlaamse Gemeenschap: Evalueren van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen en voorstellen formuleren tot bijsturen en implementatie In de Franse Gemeenschap: Nakijken hoe het mogelijk is om verkeerseducatie te integreren in de leerplannen	2009
3.2. Verhogen van de kennis van (toekomstige) leerkrachten en leerlingen mbt verkeers- en mobiliteitseducatie (VME)	2011
3.3. Opstellen van “verkeersveiligheidsplan” op maat van leerlingen door de scholen	2011
3.4. Vertalen van de eindtermen VME in de leerplannen van de verschillende netten, om te komen tot een permanente leerlijn per graad	2012

6.2.2. Ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Niet enkel kennis en vaardigheden zorgen ervoor dat kinderen zich veilig gedragen. Voorbeeldgedrag uit de eigen omgeving is evenzeer een bepalende factor bij het al dan niet aannemen van een veilig gedrag in het verkeer.

De voorbeeldfunctie van de gehele maatschappelijke omgeving op het veiligheidsgedrag van kinderen staat buiten kijf. Een aantal leefscenen in de kinderwereld, zoals de directe ouderlijke omgeving, het jeugdwerk en de schoolomgeving spelen daarbij een cruciale rol.

De beste verkeersopvoedingsmethode bestaat uit het goede voorbeeld geven.

Het einddoel 4:

Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Het is belangrijk dat kinderen op jonge leeftijd een goede verkeersopvoeding krijgen. Want als kinderen door kennis en veel oefening vaardig worden in het verkeer, hebben ze ook de beste kansen in dat verkeer. Hier ligt een belangrijke opdracht voor de ouders. Het is ook essentieel dat zij steeds het goede voorbeeld geven. En dit niet alleen als ze samen met de kinderen stappen of fietsen, ook als chauffeur moeten ze bij hun eigen verkeersgedrag stilstaan. Als zij zelf de gordel niet dragen, zich weinig respectvol gedragen tegenover de fietsers of voetgangers of zich niet aan de verkeersregels houden, bestaat de kans dat hun kinderen dat ook oppikken. Bovendien is het belangrijk dat volwassenen

rekening houden met het feit dat kinderen de straat niet gebruiken om zich functioneel te verplaatsen van A naar B, maar dat de straat eerder iets is om te ontdekken en om te koppelen aan andere activiteiten.^{48 49}

Naast educatie voor kinderen is de vorming voor ouders van groot belang. Volgens het Steunpunt Verkeersveiligheid beseffen ouders immers onvoldoende dat ze een voorbeeldfunctie te vervullen hebben voor hun kinderen en dat ze de personen bij uitstek zijn om veilig gedrag over te brengen op hun kinderen op een directe en persoonlijke manier. Ondanks dit gegeven blijven materialen en initiatieven gericht op de vorming van ouders ietwat achter. Het Steunpunt Verkeersveiligheid beveelt een aantal preventieve maatregelen inzake educatie aan, wegens de beloftevolle effecten op de verkeersveiligheid van kinderen:⁵⁰

- verkeersveiligheids training voor ouders. Aan ouders moet geleerd worden om veilig gedrag over te dragen op hun kinderen;
- educatie bestuurders inzake aanpassing van het rijgedrag in omgevingen waar kinderen komen en kennis van de beperkingen van kinderen evenals hiermee rekening houden in het verkeer;
- betrekken van oudere kinderen bij de verkeerseducatie en training om de betrokkenheid te verhogen. Het jeugdwerk kan hierin een belangrijke rol vervullen.

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap	
SMART objectieven	Streefdatum
4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen	2012
4.2. Mobiliseren van de lokale besturen en de jeugdwerkers om projecten rond verkeersveiligheid in het jeugdwerk als prioriteit op te nemen	2010

6.3. VEILIGHEID OP SCHOOL EN IN OPVANGVOORZIENINGEN

6.3.1. Risicoperceptie en risicobeheersing

Scholen bekijken veiligheid niet steeds als een onderdeel van gezondheid. Veiligheid wordt makkelijker als een technische materie bekeken en minder als een gezondheidsattitude.

Een onderzoek van de Wereldgezondheidsorganisatie toonde aan dat de programma's voor letselpreventie die in scholen worden gebruikt relatief effectief zijn, dit in tegenstelling tot de meeste programma's voor drugpreventie en seksuele gezondheid. De meest effectieve

⁴⁸ De Boeck A., Geef kinderen ruimte, ook op straat. Standpunt van de Gezinsbond, in Kinderen actief in het verkeer, Gezinsbeleid in Vlaanderen, maart 2007, p. 40-44.

⁴⁹ Zie ook educatief materiaal "Verkeersles geven, hoe doe je dat?", deel 1 "Verkeer op kindermaat", www.bivv.be.

⁵⁰ Lammar P., Overzicht van preventieve maatregelen ter bescherming van kinderen als zwakke weggebruikers (fietser of voetganger), Steunpunt Verkeersveiligheid, oktober 2005, 119 p.

programma's zijn de holistische benaderingen (programma's waar vaardigheden en structurele wijzigingen en het opstellen van veiligheidsbeleid met de verschillende actoren centraal staan).⁵¹

In de Franse Gemeenschap is veiligheid niet opgenomen in de "socles de compétences" (basiscompetenties), maar in het vrije katholieke onderwijs is er voor het basisonderwijs een hoofdstuk van het leerprogramma gewijd aan de veiligheid in het verkeer en thuis. Binnenkort zou een programma over de verkeersveiligheid, bestemd voor de onderwijzers van het onderwijsnet van de Franse Gemeenschap, uitgegeven moeten worden

In de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de Vlaamse Gemeenschap wordt veiligheid (risico's herkennen, verschil tussen gezond en gewond zijn herkennen en eerste zorgen toedienen) wel opgenomen in de gezondheidseducatie, maar hoofdzakelijk inzake verkeersveiligheid. Het herkennen van risico's vooral op dit domein is een belangrijk gegeven. In de tweede graad van secundair onderwijs moeten de leerlingen veiligheidsvoorschriften kunnen toepassen en veiligheidsvoorzorgen in werkplaatsen, labo's en in andere situaties kunnen nemen. In de derde graad dienen de leerlingen te participeren aan het gezondheids- en veiligheidsbeleid op school en in hun omgeving. Maar in de praktijk krijgt veiligheid onvoldoende aandacht in de scholen. Vandaar dat werken aan veiligheid en basisattitude een belangrijk gegeven is. Leerlingen klaarstomen om in de derde graad aan deze eindterm te laten voldoen vergt het creëren van een basishouding dewelke over verschillende jaren dient te lopen.⁵²

Bovendien is het via de site www.ond.vlaanderen.be duidelijk dat veiligheid niet echt tot de grootste bekommernis van onderwijs behoort. Er is geen geordend aanbod aan leerkrachten/ directies inzake veiligheid.

Het einddoel 5:

Verbeteren van de risicoperceptie en risicobeheersing bij kinderen/leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten over veiligheid in het algemeen

Einddoel 5: Verbeteren van de risicoperceptie en risicobeheersing bij kinderen/leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten over veiligheid in het algemeen	
SMART objectieven	Streefdatum
5.1. Bijbrengen van attitudes betreffende risicoperceptie in het algemeen bij leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten	2012
5.2. Kennen en toepassen van preventiemaatregelen inzake veiligheid in het algemeen en in het bijzonder (thematisch: brand/ CO/ vallen/...)	2012
5.3. Opnemen van risicoperceptie en risicobeheersing in de leerplannen (ontwikkelingsdoelen en eindtermen) van de basisscholen en van het Pedagogisch Hoger Onderwijs	2012

⁵¹ What is the evidence on school health promotion in improving health or preventing disease and, specifically, what is the effectiveness of the health promoting schools approach?, Health Evidence Network, WHO, March 2006, 26 p. (www.who.int.org)

⁵² <http://www.ond.vlaanderen.be/dvo/>

6.3.2. Veiligheidsplan

Veiligheid wordt niet gepercipieerd als een volwaardig onderdeel binnen 'gezondheid op school' en er wordt dus ook weinig aandacht aan geschonken. (cf. supra)

Het gezondheidsbeleid op scholen en in opvangvoorzieningen moet meer aandacht schenken aan veiligheid en ongevallenpreventie.

Het einddoel 6:

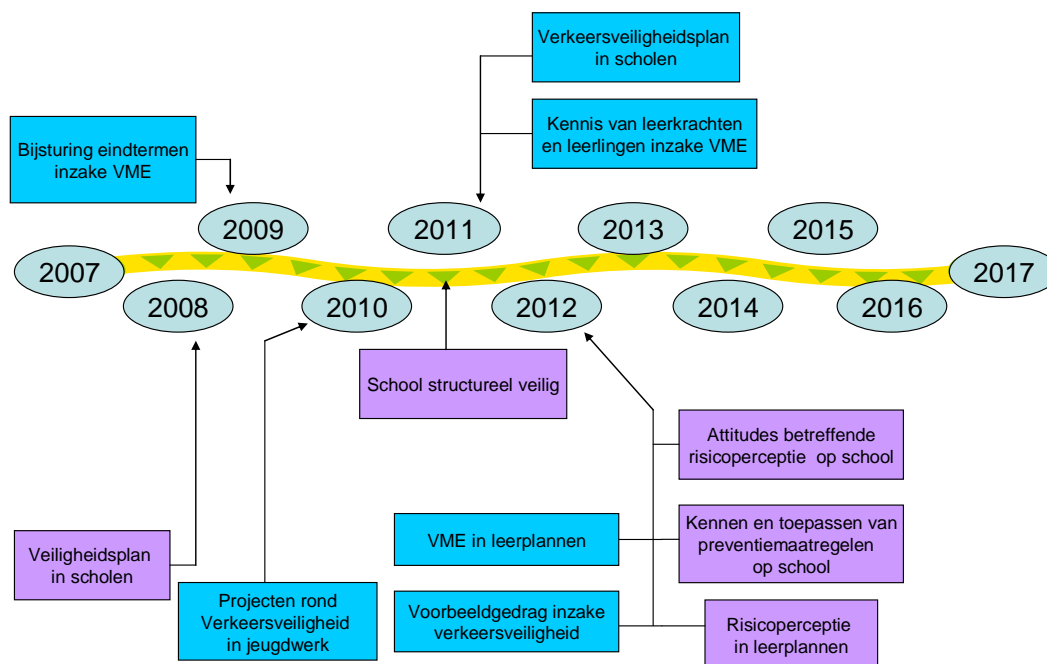
Opnemen van veiligheid als volwaardig onderdeel in het 'gezondheidsbeleidsplan' van scholen en opvangvoorzieningen.

Einddoel 6: Opnemen van veiligheid als volwaardig onderdeel in het 'gezondheidsbeleidsplan' van de scholen en opvangvoorzieningen	
SMART objectieven	Streefdatum
6.1. Mobiliseren en ondersteunen van scholen en opvangvoorzieningen om een concreet bruikbaar veiligheidsplan in hun gezondheidsbeleidsplan op te nemen	2008
6.2. Ondersteunen van basisscholen en opvangvoorzieningen om ze structureel veilig te maken en te houden door middel van een meerjarenplan	2011

Het volgende schema visualiseert de SMART-objectieven voor zowel de einddoelen inzake de veiligheid op de openbare weg als deze inzake de veiligheid op school en in opvangvoorzieningen.

Figuur 5: SMART-objectieven: op de openbare weg, op school en in opvangvoorzieningen

Op school en op de openbare weg

6.4. COÖRDINATIE VAN ACTIVITEITEN BETREFFENDE DE VEILIGHEID VAN KINDEREN

Intersectorale en sectorale samenwerking tussen de verschillende actoren op het veld is noodzakelijk gezien de verschillende thema's, doelgroepen en settings.

Zowel op overheidsniveau als in de sector van de ongevallenpreventie heerst er een versnippering van bevoegdheden en van activiteiten inzake de veiligheid van kinderen.

Het einddoel 7:

Coördineren van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen in België

Daarom moet een **interministerieel overlegorgaan** in het leven geroepen worden waarin de verschillende overheden zetelen om overleg te plegen zodat een coherent beleid inzake de veiligheid van kinderen bereikt wordt. Verkeersveiligheid wordt evenwel reeds besproken in het Interministerieel Comité voor de Verkeersveiligheid, waarin niet enkel het federale niveau vertegenwoordigd is, maar evengoed de gewestregeringen. Dit Comité zal, in overeenstemming met de aanbevelingen van de Staten-Generaal van 12 maart 2007, heropgewaardeerd worden. Om verdere versnippering tegen te gaan en dubbel gebruik te vermijden zal het aspect Verkeersveiligheid binnen dit forum behandeld worden zodat er eveneens een link gegarandeerd wordt naar de Federale Commissie voor Verkeersveiligheid. Bovendien is het aanbevolen dat de Secretaris van het Interministerieel Comité voor de Verkeersveiligheid verslag uitbrengt over hun werkzaamheden aan het Planningscomité Actieplan veiligheid van kinderen. Hij zou eveneens verslag moeten uitbrengen aan de Minister van Mobiliteit en aan het Interministerieel Comité voor de Verkeersveiligheid over de doelstellingen geformuleerd door het Planningscomité Actieplan veiligheid van kinderen. De

secretaris van het Interministerieel Comité, die tevens ondervoorzitter is van de Federale Commissie voor Verkeersveiligheid, zal eveneens de link zijn naar dit platform, waarin de gemeenschappen en de gewesten ook vertegenwoordigd zijn.

Zoals we eerder al aanhaalden, is er nood aan synergie in het omvangrijke veld inzake ongevallenpreventie. Gezien ongevallenpreventie tot de Gemeenschapsaangelegenheden behoort, zal de coördinatie op het niveau van de Gemeenschappen moeten gebeuren. Daarom pleiten wij voor **een coördinerende instantie in elke Gemeenschap** die de preventieve acties met betrekking tot kindergevallen stroomlijnt. Ook het verzamelen van informatie over “best practices” zou eveneens tot haar opdrachten behoren.

Einddoel 7: Coördineren van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen in België	
SMART objectieven	Streefdatum
7.1. Creëren van een interministerieel overlegorgaan op overheidsniveau voor de coördinatie van de activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen	2009
7.2. Opstarten/aanduiden van een coördinerende instantie/organisme per Gemeenschap voor de coördinatie van preventieve acties met betrekking tot kindergevallen	2010
7.3. Uitbouwen van een netwerk van preventiewerkers en experts op het vlak van kinderveiligheid	2011

6.5. ONGEVALLENSTATISTIEKEN

Het verzamelen en verspreiden van uniforme, wetenschappelijke en representatieve gegevens over ongevallen zijn noodzakelijk voor het monitoren en het evalueren van programma's inzake letselpreventie en voor het ontwikkelen van een degelijk gefundeerd veiligheidsbeleid.⁵³

Het einddoel 8:

Beschikken over uniforme, wetenschappelijke en representatieve gegevens over traumatologie bij kinderen met betrekking tot de aard, omstandigheden en gevolgen van de ongevallen

Met het KB van 5 augustus 2006 tot oprichting van een systeem dat gegevens verzamelt over ongevallen waarbij producten en diensten kunnen betrokken zijn, legde België de fundering voor het opstarten en onderhouden van een Belgisch ongevallenregistratiesysteem, “Bel-IDB” genoemd.⁵⁴ Dit systeem heeft een eerste pilootregistratie achter de rug, maar moet in de toekomst een permanent registratiesysteem worden.

Wat betreft de coördinatie van de verzameling van ongevallengegevens en de interpretatie ervan is het aangewezen dat dit door één wetenschappelijke en epidemiologische instantie wordt uitgevoerd. Hierdoor zou de uniformiteit, de betrouwbaarheid en de vergelijkbaarheid van de verschillende gegevens die afkomstig zijn van verschillende bronnen/registratiesystemen, verzekerd worden.

⁵³ World Health Organisation. Regional Committee for Europe Fifty-fifth Session : Injuries in the WHO European Region : Burden, challenges and policy response. Denmark: WHO Regional Office for Europe, 2005, <http://www.euro.who.int/Document/RC55/edoc10.pdf>

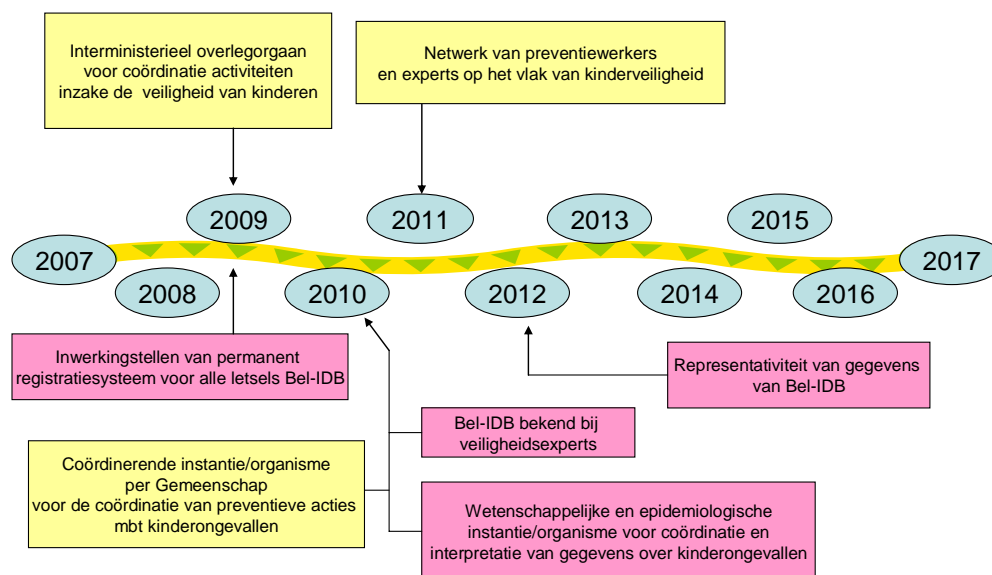
⁵⁴ BS 07/09/2006.

Bovendien merken we dat er geen centralisatie bestaat van de verschillende bronnen van ongevalgegevens en dat deze vaak beperkt zijn in tijd en tot bepaalde thema's. Dit bemoeilijkt dan ook het werk van preventiewerkers en besluitvormers die ongevalgegevens nodig hebben.

Einddoel 8: Beschikken over uniforme, wetenschappelijke en representatieve gegevens over traumatologie bij kinderen met betrekking tot de aard, omstandigheden en gevolgen van de ongevallen	
SMART objectieven	Streefdatum
8.1. Het inwerkingstellen van een permanent registratiesysteem dat gegevens verzamelt over alle letsels, Bel-IDB	2009
8.2. Verzekeren van de representativiteit van de gegevens van Bel-IDB	2012
8.3. Bekend maken van het registratiesysteem bij alle veiligheidsexperts	2010
8.4. Opstarten/aanduiden van een wetenschappelijke en epidemiologische instantie/organisme voor de coördinatie en interpretatie van epidemiologische gegevens op het vlak van kindergevallen	2010
8.5. Centraliseren van gegevens komende uit alle bestaande ongevallenregistratiesystemen	2011

Figuur 6: SMART-objectieven: coördinatie en registratie

Coördinatie en registratie

7. Actiestappen voor een veiliger 2010

We willen dat onze kinderen zich kunnen ontwikkelen in een veilige omgeving. Om dit te bereiken, werken we in stappen. Om de einddoelen en de SMART objectieven, die gedefinieerd werden voor de komende 10 jaren, te bereiken, stellen we een eerste reeks acties voor die binnen de eerste 3 jaren dienen te worden uitgevoerd.

De acties dienen later geëvalueerd te worden en hiervoor zijn indicatoren noodzakelijk. Men kan een onderscheid maken tussen enerzijds resultaatsindicatoren die een gewenst resultaat van een actie meten (bijv. de mate waarin het aantal ongevallen verminderen), en anderzijds procesindicatoren die aspecten van een actie meten (bijv. het aantal verspreide brochures). De denkfout om enkel resultaatsindicatoren zoals de epidemiologische indicatoren en maatstaven te gebruiken voor het bepalen van het effect van interventies wordt makkelijk gemaakt. Veel evaluatiestudies hanteren enkel veranderingen in het aantal ongevallen en letsels ervan als maatstaf voor interventies.⁵⁵ Daar een mix van acties noodzakelijk is om het complex fenomeen "ongevallen" aan te pakken, is het niet aan te raden individuele acties te evalueren enkel op basis van epidemiologische indicatoren. Het effect van de acties op het gedrag en de gezondheid van de consument (het aantal ongevallen) meten, is echter niet altijd mogelijk, maar we moeten er wel naar streven. Daarom dat het gebruik van procesindicatoren om de voorgestelde acties te evalueren, eveneens aan te raden is. Voor informatieve acties zoals vormingen geven, campagnes voeren enz., zijn bijv. het aantal gegeven vormingen, het aantal bereikte personen van de doelgroep, het aantal verspreide campagnematerialen, ... mogelijke indicatoren. Voor de evaluatie van acties die gericht zijn op de aanschaf van bepaalde consumptieartikelen (bijvoorbeeld raamsloten, rookmelders...), kunnen indicatoren gericht zijn op het aantal verspreide producten of het aantal bereikte gezinnen of zelfs het aantal gebruikte kortingsbonnen door de gezinnen. Acties die een bepaalde wetgeving willen invoeren, kunnen heel eenvoudig geëvalueerd worden: de wetgeving is ingevoerd of niet. Uiteraard moet de wetgeving achteraf ook worden nageleefd en is een controle hierop ook belangrijk.

7.1. VEILIGHEID IN EN OM DE WONING

Verskillende objectieven kunnen bereikt worden door acties die gericht zijn op de algemene veiligheid van het kind thuis, en die dus niet enkel vallen en brandwonden aanpakken.

Sociale ondersteuning thuis, zoals programma's met huisbezoeken voor de jonge moeders, biedt de mogelijkheid om letsels bij kinderen significant te verminderen.⁵⁶

Onderzoek wijst uit dat campagnes om ongevallen thuis te verminderen tot een vermindering van het aantal medisch behandelde letsels bij jonge kinderen, of tot positieve gedrags- en omgevingsveranderingen leiden.⁵⁷

Zoals de Europese Commissie al in haar mededeling naar voren bracht, is een rol inzake preventie weggelegd voor de sector van de gezondheidszorg. Huisartsen en pediaters, als vertrouwenspersonen van het kind en zijn/haar directe omgeving, kunnen een cruciale rol spelen in de voorlichting over gevaren en preventie maatregelen. Maar gezien de gezondheidszorg (nog) niet over voldoende informatie beschikt om deze belangrijke boodschappen over te brengen, is een vorming voor hen noodzakelijk. Er bestaan bovendien indirecte bewijzen dat de vorming van de gezondheidssector een efficiënte maatregel is om het aantal ongevallen bij kinderen te verminderen.⁵⁸

De *Université Libre de Bruxelles* (ULB) voerde een enquête bij een representatieve groep van huisartsen en pediaters in de Franse Gemeenschap om hun attitudes, verwachtingen, prioriteiten en vragen te meten inzake huishoudelijke ongevallen en hun preventie. Huisartsen

⁵⁵ Van Laeken M., Plan Aanpak "Ongevallenpreventie in de privésfeer", Vlaams Overlegplatform Ongevallenpreventie in de privésfeer, Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie, Brussel, 2004, 32 p.

⁵⁶ Kendrick D, Elkan R, Hewitt M, Dewey M, Blair M, Robinson J, Williams D, Brummell K, Does home visiting improve parenting and the quality of the home environment? A systematic review and meta analysis. Arch Dis Child 2000; 82(6):443-51.

⁵⁷ How can injuries in children and older people be prevented?, Health Evidence Network, WHO, October 2004, 19p.

⁵⁸ DiGuseppi C, Roberts IG, Individual-level injury prevention strategies in clinical setting. Future Child 2000; 10(1): 53-82.

en pediaters zijn sterk betrokken bij het behandelen van letsels en geven bij deze gelegenheid raad inzake preventie. Buiten deze gelegenheden hebben ze niet de gewoonte om systematisch proactieve stappen te nemen ten aanzien van de ouders voor de preventie van ongevallen. Dit zou te wijten zijn aan een gebrek aan tijd, aan kennis inzake effectieve preventietechnieken en aan ondersteunende middelen. Toch vinden bijna alle artsen dat ze een rol hebben inzake letselpreventie. De enquête toonde daarbij aan dat er nood is aan vorming van en informatie voor huisartsen en pediaters.⁵⁹

7.1.1. Vallen van hoogte in de thuisomgeving

Het einddoel 1:

Verminderen van de frequentie van vallen van een hoogte bij kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij meubels, kinderartikelen en constructies in het huis betrokken zijn

Om onze concrete objectieven van einddoel 1 te bereiken is een **mix van acties** nodig.

Normering is de taak van de overheid. Maar ook de betrokken actoren, zoals fabrikanten en/of bijvoorbeeld architecten en andere, moeten beter worden geïnformeerd over de bestaande normen. Bovendien is voldoende **marktcontrole** noodzakelijk.

Ook de verbruikersorganisaties kunnen een rol spelen in de marktbeveiliging door het testen van producten.

Wetgeving en inspectie zijn onvoldoende als ook de direct betrokkenen, zoals bijvoorbeeld de ouders niet gesensibiliseerd zijn. Hier is heel wat werk aan de winkel onder de vorm van **informatieve initiatieven**. Zowel overheid, gezondheidszorg, preventiewerkers, als verbruikersorganisaties hebben hier een rol te spelen. Daarenboven moet er over worden gewaakt dat producten die de veiligheid van kinderen helpen te beschermen, kinderbeschermingsartikelen genaamd (raamsloten, traphekjes, ...), vlot beschikbaar zijn en dus dat **de toegang tot het marktaanbod** eventueel vergemakkelijkt wordt. Het gebruik van bijvoorbeeld een geboortedoos is hier een mogelijke piste.

Het gebruik van veiligheidsmechanismen voor ramen om te voorkomen dat kinderen het raam kunnen open, zoals raamsloten, is een efficiënte strategie om vallen te voorkomen. Traphekjes hebben aangetoond een bijdrage te leveren in het verminderen van valpartijen van de trap bij jonge kinderen wanneer de hekjes geplaatst worden bovenaan de trap in woningen. De kennis van de ouders, de beschikbaarheid, toegankelijkheid, de kost en het gebruiksgemak van kinderbeschermingsartikelen zullen een invloed hebben op het gebruik ervan.⁶⁰

Om de graad van integratie van veiligheid binnen de praktijken van architecten te evalueren, voerde Educa-Santé een enquête bij 60 architecten in het zuiden van het land en in Brussel. De veiligheid interpelleert de architecten niet echt. Ze wordt nooit spontaan vermeld binnen hun rol ten opzichte van hun cliënteel. De kennis van architecten inzake risicofactoren beperkt zich tot een externe perceptie die afgeleid is uit hun knowhow inzake materialen, uit wetten en uit een basiskennis inzake menselijke activiteiten. Hun kennis inzake de ernst en de frequentie van ongevallen vloeit voort uit diverse niet-professionele informatiebronnen en persoonlijke ervaringen. Men kan dus niet echt spreken van een professionele kennis terzake. De studie toonde aan dat de integratie van preventie van huishoudelijke ongevallen in de praktijk van architecten (die zich met particuliere woningen bezighouden) verre van een verworven feit is. Daarom moeten tevens acties ondernomen worden op het niveau van de opleiding van toekomstige architecten.⁶¹

⁵⁹ LEVEQUE A., MOREAU M., PIETTE D., Développement du rôle des médecins généralistes et des pédiatres dans la prévention des accidents des jeunes enfants. Résultats de l'enquête menée auprès des médecins généralistes et pédiatres de la Communauté française de Belgique, Département d'Epidémiologie et de Promotion de la Santé, Ecole de Santé Publique, Université Libre de Bruxelles, CERESP ASBL, Juillet 2003, 44 p.

⁶⁰ MacKay M, Vincenten J, Brussoni M, Towner L. (2006). Child Safety Good Practice Guide: Good investments in unintentional child injury prevention and safety promotion. Amsterdam: European Child Safety Alliance, Eurosafe; 2006, 80 p.

⁶¹ Intégration de la prévention des accidents domestiques dans la pratique des architectes. Programme de prévention des traumatismes et de promotion de la sécurité en Communauté française (1998-2003), Educa-Santé, Cooparch-R-U, Communauté française Wallonie Bruxelles, 19 p.

7.1.2. Brandwonden in de thuisomgeving

Het einddoel 2:

Het verminderen van de frequentie en de ernst van brandwonden door hete vloeistoffen en vuur en vlammen in en om de woning bij kinderen tot 17 jaar

Om einddoel 2 te realiseren zijn een drietal krachtlijnen uitgestippeld.

Zonder een uniforme registratie van brandwonden staan we voor de onmogelijke opdracht om te meten of ons objectief ooit wordt bereikt.

Daarnaast leert ervaring uit het buitenland dat door de plaatsing van rookmelders het aantal slachtoffers door branden kan verminderd worden met 70%. Hier kunnen overheden acties ondernemen door wetgevende en controlerende initiatieven. In België zijn hierbij verschillende overheidsniveaus betrokken, waardoor verschillende wetgevingen inzake rookmelders ontstonden in de 3 Gewesten. Reglementering die de installaties van rookmelders in nieuwe en bestaande woningen verplicht, gecombineerd met een campagne in een gemeenschapsproject en verminderingsbonnen blijkt een effectieve manier om het gebruik van rookmelders te verhogen.⁶² Ook een rapport van de Wereldgezondheidsorganisatie bevestigt dat programma's om rookmelders (gratis of door middel van verminderingsbonnen) te verspreiden bewezen hebben het aantal brandwonden te verminderen.⁶³

Maar ook op dit werkkterrein blijft wetgeving ontoereikend als de samenleving er niet naar handelt. Sensibilisatie van diverse doelgroepen, zoals kinderen en ouders, ... en via diverse wegen, zoals onderwijs of jeugdwerking, behoren tot de mogelijkheden.

Heel wat van deze acties worden bij voorkeur uitgevoerd binnen het concept van lokale Gemeenschapsprojecten.

⁶² MacKay M, Vincenten J, Brussoni M, Townner L. (2006). Child Safety Good Practice Guide: Good investments in unintentional child injury prevention and safety promotion. Amsterdam: European Child Safety Alliance, Eurosafe; 2006, 80 p.

⁶³ How can injuries in children and older people be prevented?, Health Evidence Network, WHO, October 2004, 19p.

Vallen van hoogte in de thuisomgeving

Einddoel 1: Verminderen van de frequentie van vallen van een hoogte bij kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij meubels, kinderartikelen en constructies in het huis betrokken zijn

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
1.1. Verhogen van de bewustwording bij de sector betreffende de bestaande normen voor meubels, kinderartikelen en constructies in het huis (2008)	Kritische meubels en kinderartikelen inventariseren	Kind & Gezin FOD Economie Technisch Centrum voor Houtnijverheid (TCHN)	Professionelen (producenten, distributeurs)	06/2007
	Studiedag organiseren met sector: belang van veilige meubels, welke normen en regels	FOD Economie TCHN		06/2008
	Handelaars informeren	Federaties		12/2008
	De toegankelijkheid van specifieke kinderbeschermingsartikelen tegen vallen verbeteren	Educa-Santé, VIG		06/2009
1.2. Verhogen van de kennis van ouders betreffende de oorzaken, gevolgen en preventiemaatregelen van vallen bij jonge kinderen van 0 tot 4 jaar (2010)	Geboortedoos met kortingsbonnen voor kinderbeschermingsartikelen verspreiden	Liberale mutualiteit	Ouders van jonge kinderen	06/2009
	Informatiecampagne organiseren: <ul style="list-style-type: none"> • via consultaties, TV, website en mailing: (gebruik van brochures over veilige kinderartikelen van ONE en van Kind en Gezin) + Evaluatie van de campagne • infosessies, vormingen en educatieve zittingen organiseren met ondersteunende en aangepaste communicatiedragers (bijv. brochure "Thuis Pluis") 	Kind & Gezin ONE Dienst für Kind und Familie (DKF) Socio-culturele organisaties (bijv. Rode-Kruis Vlaanderen, Gezinsbond, ...)	Ouders van jonge kinderen 0-3 jaar in de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige Gemeenschap Ouders en opvoeders in Vlaamse Gemeenschap	12/2009 Evaluatie: 12/2010 Doorlopend

Vallen van hoogte in de thuisomgeving

Einddoel 1: Verminderen van de frequentie van vallen van een hoogte bij kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij meubels, kinderartikelen en constructies in het huis betrokken zijn

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum	
	Testen van en informeren over onveilige kinderbeschermingsartikelen door publicatie van tests	Test-Aankoop	Ouders en opvoeders	12/2009	
	Lobbyen: aanzetten tot het gratis verspreiden van een geboortedoos met specifieke kinderbeschermingsartikelen tegen vallen.	Educa-Santé VIG	Gemeenten in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	12/2009	
			Mutualiteiten		
	Tentoonstelling "Reuzenhuis" permanent opstellen	Gezinsbond	Ouders en opvoeders in Vlaamse Gemeenschap	12/2009	
	Een module "preventie van ongevallen bij kinderen" integreren in de gespecialiseerde opleiding van de huisartsen	Educa-Santé, Université Libre de Bruxelles (ULB) VIG	Universiteiten die de artsen opleiden	Vlaamse. Gem.: 12/2009	
Intermediairen gezondheidszorg in Vlaamse en de Franse Gemeenschap			Franse Gem.: 09/2008		
1.3. Toezien op een kindveilig marktaanbod van kinderartikelen (2009)	Overheidscontrolecampagne van kinderartikelen organiseren	FOD Economie	Professionelen (producenten, distributeurs)	12/2008	
	Acties nemen naar fabrikanten en distributeurs			12/2009	
1.4. Verhogen van de veiligheid van constructies van het huis met betrekking tot jonge kinderen van 0 tot 4 jaar (2011)	Overleg met de sector	FOD Economie	Professionelen (producenten, distributeurs)	12/2009	
	De norm met betrekking tot afmetingen van balustrades (knelling en niet-beklimbaar) aanpassen	ANEC			Bovenlokaal beleid
					Architecten

Vallen van hoogte in de thuisomgeving

Einddoel 1: Verminderen van de frequentie van vallen van een hoogte bij kinderen van 0 tot 4 jaar waarbij meubels, kinderartikelen en constructies in het huis betrokken zijn

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
	Een aanpassing van huisvestingscode van het Waalse Gewest voorstellen op het gebied van de minimale gezondheidscriteria, door het preciseren van veiligheidsnormen voor balustrades, trappen, vensters	Ministerie van het Waalse Gewest	Waalse regering	12/2007
	Goedkeuring van aanpassing	Waalse regering		12/2008
	De toepassing van de minimale gezondheidscriteria controleren door inspecteurs van Waalse Gewest (in geval van goedkeuring van de aanpassing)	Ministerie van het Waalse Gewest	Alle burgers in het Waalse Gewest	02/2009
	Module "preventie van ongevallen bij kinderen" ontwikkelen en lobbyen voor de integratie ervan in de vorming en navorming van architecten	VIG Educa-Santé	Hogescholen die architecten opleiden Architecten in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	12/2009

Brandwonden in de thuisomgeving

Einddoel 2: Verminderen van de frequentie en de ernst van brandwonden door hete vloeistoffen en vuur en vlammen in en om de woning bij kinderen tot 17 jaar

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
2.1. Wettelijk verplichten om een uniforme registratie van gegevens over brandwonden in alle 6 brandwondencentra te verzekeren (2009)	Registratie uniform maken door zorgcoördinatoren (werkplan en database) en implementeren in de 6 brandwondencentra	Zorgcoördinator van elk Brandwondencentrum Platform brandwondenpreventie	Bovenlokaal beleid	01/2008
	Coördinatie van implementatie	Zorgcoördinatoren		01/2009
	Gegevens verwerken en rapporteren	Bevoegde overheid		Jaarlijks
	Gegevens evalueren	Bevoegde overheid		01/2010
2.2. Verhogen van het gebruik van rookmelders in alle particuliere woningen van heel het land (2015)	Analyse van huidige situatie (nationaal en internationaal)	BBS, Fire Forum	Vlaamse, Waalse en Brusselse regering	12/2007
	Voorstel van wettelijk kader in het Vlaamse Gewest + uitbreiding van de wetgeving in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Ministerie van Vlaamse Gemeenschap Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Vlaamse en Brusselse regering	01/2009
	Gemeenschapsproject over rookmelders opzetten	Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG), Platform brandwondenpreventie Educa-Santé, Waalse Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Gemeenten in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	Start 2008

Brandwonden in de thuisomgeving

Einddoel 2: Verminderen van de frequentie en de ernst van brandwonden door hete vloeistoffen en vuur en vlammen in en om de woning bij kinderen tot 17 jaar

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
	Campagne over rookmelders organiseren, waaronder: <ul style="list-style-type: none"> • Kortingsbonnen voor rookmelders verspreiden • Gratis rookmelders verspreiden via geboortedozen 	Starten met een pilootprovincie/gemeente in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap Bepaalde gemeenten in de Vlaamse Gemeenschap Bepaalde gemeenten in de Franse Gemeenschap	Ouders/opvoeders in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap Ouders/opvoeders in de Vlaamse Gemeenschap Ouders/opvoeders in de Franse Gemeenschap	Vlaamse Gem.: 12/2009 Franse Gem.: 12/2010
2.4 Verhogen van de kennis en vaardigheden van kinderen en opvoeders met betrekking tot preventie van brandwonden bij kinderen (2010)	Vormingsprogramma's ontwikkelen en opzetten	VIG in samenwerking met Educa-santé	Leerlingen in Nederlandstalig onderwijs	Ontwikkelen: 12/2007 Opzetten: start 2008
			Leerkrachten in Nederlandstalig onderwijs	
			Jeugdwerk in de Vlaamse Gem.	
	E-prevention: internetprogramma om preventietopics te gebruiken in scholen / socio-culturele organisaties en bedrijven	BBS, VIG Educa-Santé	Leerkrachten in Nederlandstalig en Franstalig onderwijs	Ontwikkelen: 12/2007 Implementeren: 12/2008
Gemeenschapsproject over de preventie van brandwonden bij kinderen opzetten	Platform brandwondenpreventie, VIG Educa-Santé	Gemeenten in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	01/2010	
Preventiecampagne over de preventie van brandwonden bij kinderen, info-avonden organiseren	Gemeenten in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap: starten met een pilootprovincie/gemeente	Ouders/opvoeders in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	01/2010	

Brandwonden in de thuisomgeving

Einddoel 2: Verminderen van de frequentie en de ernst van brandwonden door hete vloeistoffen en vuur en vlammen in en om de woning bij kinderen tot 17 jaar

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
	Een werkplan opstellen en lobbyen voor de uitbreiding van bestaande kanalen naar kwetsbare doelgroepen	Platform Brandwondenpreventie, VIG, Educa-Santé	Ministeries van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	01/2010
		Kind & Gezin, Office de la Naissance et de l'Enfance (ONE)		
	Een module "preventie van ongevallen bij kinderen" integreren in de gespecialiseerde opleiding van de huisartsen	Educa-Santé, Université Libre de Bruxelles (ULB)	Universiteiten die de artsen opleiden	Vlaamse. Gem.: 12/2009
		VIG	Intermediairen gezondheidszorg in Vlaamse en Franse Gemeenschap	Franse Gem.: 09/2008

7.2.1. Basiskennis en vaardigheden van leerlingen in het basisonderwijs en het secundair onderwijs

Het einddoel 3:

Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)

Educatie rond ongevallenpreventie in scholen heeft het potentieel om de kennis en vaardigheden inzake veiligheid te verhogen.⁶⁴

Het structureel inbouwen van verkeerseducatie in het onderwijs betekent ingrijpen op de eindtermen en op de leerplannen. Hiervoor zijn veelvuldig overleg en uitwisseling van deskundigheid met de sector noodzakelijk.

Aan scholen en leerkrachten kan heel wat ondersteuning worden geboden bij het uitwerken van veiligheidsplannen en/of opzetten van lessen. Heel wat bestaande materialen verdienen meer bekendheid en toepassing.

Bovendien is geweten dat interactieve educatie en trainingen een significante impact hebben op de kennis, vaardigheden en attitudes van kinderen inzake veiligheid.⁶⁵

Verkeerseducatie moet op jonge leeftijd beginnen, namelijk rond 4-5 jaar en moet worden voortgezet in het basisonderwijs en het secundair onderwijs. Individuele training verdient de voorkeur boven groepstraining. Trainingen in groep moeten zich concentreren op de interacties tussen de kinderen. Educatie onder leiding van volwassenen en samenwerking tussen leeftijdgenoten blijken daarenboven sterke instrumenten vanwege de invloed van sociale interactie op het leerproces (voorbeeldgedrag). Korte praktische oefensessies zijn efficiënt voor het vormen van een actiegericht inzicht. Zowel de praktijk als de ontwikkelingstheorieën bevestigen dat. Maar onderricht in de klas, aangevuld met goede demonstraties van voorbeeldgedrag (bijv. met videofilms, maquettes van verkeerssituaties, enz.), zou iets minder doeltreffend zijn dan gedragstraining. Er is geen verschil in effect op de kennisontwikkeling tussen oefenmethoden met uitgebeelde voorbeeldsituaties op speelmaten, met bordspelen of met geïllustreerde posters.⁶⁶

Een verkeersveiligheidsplan dat wordt ontworpen op maat van de leerlingen betekent een actieve participatie van de kinderen. De praktijk wijst uit dat er behoefte is aan een intensere kruisbestuiving tussen de beleidsdomeinen jeugd en mobiliteit/verkeer. Door kinderen inspraak te geven bij en te laten participatie in het opmaken van een (beleids)plan, nemen ze deel aan het denkproces en krijgen ze de mogelijkheid om de beslissingen te beïnvloeden vanuit hun eigen invalshoek. Dit verhoogt de aanvaardbaarheid van beslissingen.⁶⁷

⁶⁴ Frederick K, Bixby E, Orzel M, Stuart-Brown S, Willett K, An evaluation of the effectiveness of the injury Minimisation Programme for schools (IMPS), *Inj Prev* 2000; 6, 92-95.

⁶⁵ MacKay M, Vincenten J, Brussoni M, Townner L. (2006). *Child Safety Good Practice Guide: Good investments in unintentional child injury prevention and safety promotion*. Amsterdam: European Child Safety Alliance, Eurosafe; 2006, 80 p.

⁶⁶ Dragutinovic N., Twisk D., The effectiveness of road safety education, A literature review, SWOV Institute for Road Safety Research, 2006, 83 blz.

⁶⁷ Canters R., PODO II. Kinderparticipatie aan lokale mobiliteitsprojecten. (Hoe) kan dat?, Mobiel 21 vzw, Leuven, 2005, 23p.

7.2.2. Ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Het einddoel 4:

Ondersteunen van de kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Voor het stimuleren van veilig voorbeeldgedrag zijn heel wat materialen en methodieken voorhanden. Heel wat gespecialiseerde organisaties en instanties kunnen hun deskundigheid en ervaring inbrengen. Deze pistes zijn zowel denkbaar voor het onderwijs als voor het jeugdwerk. De mogelijkheden moeten vooral gezien worden vanuit het concept van lokale gemeenschapsprojecten.

Het kiezen van jeugdwerk als kanaal om kinderen een veilig gedrag aan te leren, wordt sterk aanbevolen omdat kinderen gemakkelijk iets aannemen en nabootsen van andere weliswaar oudere kinderen. Hiervoor dient het jeugdwerk tevens ondersteund te worden met informatie over beste praktijken.

Er worden een aantal thema's gesuggereerd waarrond campagnes en gemeenschapsprojecten kunnen worden opgezet op basis van reeds bestaande materialen en methodieken: veilig fietsen, veilig gebruik van rollers en steps, verminderd autogebruik, kinderen veilig vervoeren in de auto en op de fiets, veilig op stap in groep, verkeersveilig gedrag in het algemeen en bewustwording van gevaarlijke plaatsen in de eigen gemeente.

Het gebruik van **aangepaste beveiligingsmiddelen** in de auto vermindert het risico op overlijden ten gevolge van een verkeersongeval bij kinderen jonger dan 1 jaar met 70%, en bij kinderen van 1 tot 4 jaar met 54%. Alle kinderen aangepast beveiligen zou gemiddeld 50% minder slachtoffers maken onder de kinderen. Ondanks deze bewijzen is het pas sinds 1 september 2006 in België verplicht om kinderen (jonger dan 18 jaar) kleiner dan 135 cm in de auto te vervoeren met een voor hen geschikt beveiligingssysteem. Het gebruik van kinderzitjes is in ons land nog onvoldoende ingeburgerd. Volgens een onderzoek van het Steunpunt Verkeersveiligheid in 2006 bij 1.335 kinderen worden bijna 4 op de 10 kinderen tot 12 jaar in de wagen niet beschermd in een autozitje. Van kinderen die wel beveiligd zijn, zit meer dan de helft in een zitje dat eigenlijk ongeschikt is. Kinderen uit de leeftijdsgroep van 7 tot 9 jaar zitten het minst vaak vast en als zij wel vastzitten, dan is het vaak enkel met de gordel terwijl zij beter op een verhogingskussen zouden zitten.⁶⁸ Campagne voeren om het bewustzijn van bestuurders inzake het belang van het correct gebruik van aangepaste beveiligingsmiddelen en autozitjes op peil te houden, is erkend als een "Best practice". Zo wordt door het BIVW regelmatig de gordelcampagne gevoerd. Ouders moeten meer effectief betrokken worden bij de educatie inzake verkeersveiligheid. Ouders dienen goed geïnformeerd te worden over de beveiligingsmiddelen die hun kinderen kunnen beschermen en over het belang van hun voorbeeldgedrag bij het aanleren van een veilig gedrag.⁶⁹

Een aantal studies hebben aangetoond dat **kinderen steeds minder op weg zijn zonder rechtstreekse begeleiding van volwassenen**. Meer dan de helft van alle verplaatsingen die kinderen tussen 6 en 12 jaar maken, wordt bijvoorbeeld afgelegd op de achterbank van de auto. We moeten de zelfstandige mobiliteit van kinderen stimuleren. In heel wat onderzoek wordt immers aangetoond dat veel en regelmatig bewegen op jonge leeftijd een gunstige invloed heeft op de motorische ontwikkeling van het kind. Deze betere motorische vaardigheden vertalen zich in een verminderde kwetsbaarheid in het verkeer. Per fiets en te voet naar school gaan, zijn de vervoerswijzen die het snelst in aanmerking komen voor de niet-begeleide verplaatsing. Zelfstandige verplaatsingen door kinderen zijn milieuvriendelijk en zorgen voor een daling van het aantal autoverplaatsingen van en naar school en jeugdwerking en voor een minder drukke en bijgevolg ook veiligere school- en jeugdwerking.⁷⁰

In opdracht van het Federaal Wetenschapsbeleid werd in Vlaanderen in 2004 en 2005 het netwerkproject 'Vervoersafhankelijkheid en vervoersautonomie van kinderen (10-13 jaar)' uitgevoerd. De studie toonde aan dat verplaatsingen van en naar school het grootste deel van de verplaatsingen van kinderen vormen. In het lager onderwijs scoren auto en fiets even hoog, terwijl in het secundair onderwijs de fiets en de

⁶⁸ Vesentini L., Willems B., Gebruik van beveiligingsmiddelen voor kinderen in de wagen, Observaties in Vlaanderen, Steunpunt Verkeersveiligheid, april 2006, 49 p.

⁶⁹ OECD, Keep children safe in traffic, OECD, Paris, 2004.

⁷⁰ Canters R., Geef kinderen inspraak, in Kinderen actief in het Verkeer. Gezinsbeleid in Vlaanderen, maart 2007, p. 25-30.

lijnbus de meest gebruikte vervoermiddelen zijn. Er is ook een evolutie wat betreft de wijze waarop kinderen begeleid worden naar school tussen het lager en het secundair onderwijs: samen met vrienden naar school wordt de grootste groep.⁷¹

In het Waalse Gewest heeft men qua dagelijkse mobiliteit van de leerlingen een ander gedrag vastgesteld. 67% van de kinderen in het lager onderwijs werden naar school gebracht met de auto en slechts 3% ging naar school met de fiets. Voor het secundair onderwijs gold dat 51% van de jongeren met de auto naar school gebracht werden, dat 30% het openbaar vervoer (maar niet de trein) gebruikten en dat maar 1% met de fiets naar school ging.⁷²

⁷¹ Van Gils J., Zuallaert G., Wets G., Cuyvers R., Vervoersafhankelijkheid en vervoersautonomie van kinderen (0-12 jaar), Federaal Wetenschapsbeleid, 2007, 119 p. Partners waren het onderzoekscentrum Kind & Samenleving vzw, Mobiel 21 vzw, het Instituut voor Mobiliteit (Universiteit Hasselt) en de Provinciale Hogeschool Limburg.

⁷² HUBERT J.-P. en TOINT Ph., La mobilité quotidienne des Belges, Namur, 1999, p. 233.

Verkeersveiligheid: de basiskennis en vaardigheden van leerlingen in basisonderwijs en secundair onderwijs

Het einddoel 3: Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
3.1. In de Vlaamse Gemeenschap: Evalueren van de eindtermen en ontwikkelingsdoelen en voorstellen formuleren tot bijsturen en implementatie In de Franse Gemeenschap: Nakijken hoe het mogelijk is om verkeerseducatie te integreren in de leerplannen (2009)	Vakoverschrijdende eindtermen en ontwikkelingsdoelen evalueren in het secundair onderwijs	Vlaamse Gemeenschap: Vrije Universiteit Brussel (VUB)	Scholen en onderwijsveld in de Vlaamse Gemeenschap	VI. Gem.: 12/2008
	De haalbaarheid en de verschillende thema's bekijken			VI. Gem.: 12/2008
	De verschillende onderwijsnetten contacteren met het oog op de integratie van verkeerseducatie in de leerplannen	Franse Gemeenschap	Scholen en onderwijsveld in de Franse Gemeenschap	Fr. Gem.: 12/2007
	Thema op verschillende raden (Vlor, departement Onderwijs, ...) agenderen en overleg tussen de Federale en de gemeenschapsregeringen (cf. supra: Interministerieel Comité voor de Verkeersveiligheid) ⁷³	Departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap en het Ministerie van de Franse Gemeenschap Onderwijsnetten en -koepels + adviesraden Werkgroep <i>verkeerseducatie</i> van de Federale Commissie voor de Verkeersveiligheid	Scholen in de Vlaamse en Franse Gemeenschap Inrichtende machten	Vanaf 2008
3.2. Verhogen van de kennis van (toekomstige) leerkrachten en leerlingen m.b.t. verkeers- en mobiliteitseducatie (VME) (2011)	Educatief pakket "verkeersles geven, hoe doe je dat?" aanpassen naar een Franse versie	BIW	Leerkrachten, leerkrachten in opleiding	09/2009
	Vormingen voor docenten organiseren "Verkeersles geven, hoe doe je dat?"	BIW Vlaamse Stichting Verkeerskunde (VSV)	Docenten van het Pedagogisch Hoger Onderwijs in de Vlaamse Gemeenschap	vanaf 09/2007

⁷³ Cfr. Doestellingen Staten Generaal voor de verkeersveiligheid

Verkeersveiligheid: de basiskennis en vaardigheden van leerlingen in basisonderwijs en secundair onderwijs

Het einddoel 3: Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
	Vormingen aan hogescholen evalueren.	BIW	Docenten van het Pedagogisch Hoger Onderwijs in Vlaamse Gemeenschap	12/2009
	Vormingen en materiaal bijsturen	VSV		
	Vormingen inzake fietsvaardigheidstraining organiseren voor leerkrachten	Verschillende organisaties in de Franse Gemeenschap BIW Pro Velo	Leerkrachten in de Franse Gemeenschap	Doorlopend
	Nascholing omtrent verkeers- en mobiliteitseducatie voor leerkrachten BO en SO in de Vlaamse Gemeenschap organiseren	Stuurgroep Onderwijs van VSV	Leerkrachten van het Basisonderwijs (BO) en Secundair onderwijs (SO) in Vlaamse Gemeenschap	Doorlopend
	Een nieuw onderwijsprogramma inzake verkeersveiligheid voor leerlingen van het BO verspreiden	Ministerie van de Franse Gemeenschap	Scholen van het Gemeenschapsonderwijs van de Franse Gemeenschap	Vanaf 09/2007
3.3. Opstellen van “verkeersveiligheidsplan” op maat van leerlingen door de scholen (2011)	Methodiek beschikbaar stellen aan de scholen (documenten zijn beschikbaar bij VSV, bij het Waalse Gewest en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)	Stuurgroep Onderwijs van VSV Waalse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest	Scholen van het BO en het SO in de 3 Gemeenschappen	Vanaf 09/2007
	Uitgewerkte methodiek verspreiden naar en implementeren in scholen (2007-2008)	Ministerie van de Franse Gemeenschap		

Verkeersveiligheid: de basiskennis en vaardigheden van leerlingen in basisonderwijs en secundair onderwijs

Het einddoel 3: Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
	Methodiek voor de schoolvervoerplannen beschikbaar stellen aan de scholen + begeleiding	Het Waalse, Vlaamse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest		
	Bestaande materialen en projecten VME via informatiekkanalen in onderwijs aankondigen	Departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap		12/2007
	Scholen begeleiden in opstellen van plan -> via nascholing (zie bijlage 2 Materialenbank)	Stuurgroep Onderwijs van VSV Waalse en Brussels Hoofdstedelijk Gewest		vanaf 2008
	Catalogus opstellen van bestaande materialen VME voor het secundair onderwijs	Stuurgroep Onderwijs van VSV	Scholen in de Vlaamse Gemeenschap	09/2007
	Informeren over verkeersveiligheidsplan	Stuurgroep Onderwijs van VSV	Scholen in de Vlaamse Gemeenschap	2008-2009
3.4. Vertalen van de eindtermen VME in de leerplannen van de verschillende netten, om te komen tot een permanente leerlijn per graad (2012)	Starten met overleg met betrekking tot vertaling van eindtermen VME in leerplannen van de verschillende netten, om te komen tot permanente leerlijn per graad	Verschillende Vlaamse onderwijskoepels Gemeenschapsonderwijs van de Franse Gemeenschap voor het basisonderwijs	Scholen in de Vlaamse Gemeenschap Scholen van het Gemeenschapsonderwijs in de Franse Gemeenschap	09/2009 Voorstel aan de Minister: 2007

Verkeersveiligheid: ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen (2012)	Een projectvoorstel indienen om knelpunten, behoeften en noden te inventariseren op het vlak van het stimuleren van verkeersveilig gedrag bij kinderen en jongeren door opvoeders	Mobiel 21 COREN asbl Green Belgium asbl	Experts in verkeersveiligheid	12/2009
	Nationaal en lokaal informeren en sensibiliseren met campagnes, bestaande materialen, projecten en methoden (bijv. over veilig gebruik van rollers en steps, veilige fietsen, ... zie bijlage 2 materialenbank)	BIW Scholen Gemeenten / Provincies Politiezones Verschillende organisaties actief in de verkeersveiligheid	Opvoeders Kinderen	Doorlopend
	Gemeenschapsprojecten rond verminderd autogebruik opzetten in scholen (verplaatsing school – huis), gemeenten en jeugdwerking (verplaatsing jeugdwerking - huis) (geïnspireerd op verschillende projecten, zie bijlage 2 materialenbank)	Lokale groepen binnen de gemeenten in samenwerking met Mobiel 21 BIW Pro Velo Fietsersbond COREN asbl Green Belgium asbl Empreintes asbl, ...	Scholen, gemeenten, ouders en opvoeders in de Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap	Doorlopend

Verkeersveiligheid: ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
		Jeugdwerking in samenwerking met Mobiel 21	Jeugdwerk	Kan doorlopend op aanvraag
	Nationaal informeren en sensibiliseren omtrent het veilig vervoer van kinderen met campagnes, bestaande materialen, projecten en methoden (voorbeelden zie bijlage 2 materialenbank, ...infostanden op beurzen)	BIV 3 Gewesten en provincies	Ouders, opvoeders Kinderen	Doorlopend
	Nationaal informeren en sensibiliseren omtrent verkeersveilig gedrag met campagnes, bestaande materialen, projecten en methoden (bijv. gordeldracht, snelheid, ...)			
	Gemeenschapsprojecten rond bewustwording 'gevaarlijke plaatsen in de eigen gemeente' opzetten (geïnspireerd op verschillende projecten, zie bijlage 2 materialenbank)	Lokale groepen binnen de gemeenten in samenwerking met Mobiel 21 de GRACQ - Les Cyclistes Quotidiens, via hun lokale groepen actief op het terrein	Gemeenten in de Vlaamse, Franse en Duitstalige Gemeenschap De hele gemeenschap	Kan doorlopend op aanvraag
4.2. Mobiliseren van de lokale besturen en de jeugdwerkers om projecten rond verkeersveiligheid in het jeugdwerk als prioriteit op te nemen (2010)	Een projectvoorstel indienen om: <ul style="list-style-type: none"> • knelpunten, behoeften en noden te inventariseren op het vlak van het stimuleren van verkeersveilig gedrag in het jeugdwerk • een praktische gids op te stellen: Best Practices van acties met jongeren rond verkeersveiligheid binnen jeugdorganisaties 	Mobiel 21 Koepelorganisaties jeugdwerk in samenwerking met organisaties actief in de verkeersveiligheid	Jeugdwerk Experts in verkeersveiligheid	12/2009

Verkeersveiligheid: ondersteuning van het kind door het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
	Projecten opzetten rond veilig op stap gaan in groep (geïnspireerd op verschillende projecten, zie bijlage 2 materialenbank)	BIW Verschillende organisaties actief in de verkeersveiligheid (bijv. Pro Velo, Green Belgium, Gracq, ...) Optimove – Empreintes in samenwerking met MET en het BIW	Jeugdwerk	12/2009 10/2007

7.3.1. Risicoperceptie en risicobeheersing

Het einddoel 5:

Verbeteren van de risicoperceptie en risicobeheersing bij kinderen/leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten over veiligheid in het algemeen

Educatie rond ongevallenpreventie in scholen heeft het potentieel om de kennis en vaardigheden inzake veiligheid te verhogen.⁷⁴

Er is een versnipperd aanbod van leerprogramma's betreffende ongevallenpreventie naar de verschillende doelgroepen. Niet alle onderdelen van ongevallenpreventie en niet alle doelgroepen worden benaderd. Er zijn dus gaten in het aanbod met betrekking tot de thematische ongevallenpreventiebenadering.⁷⁵ Er is geen uitgewerkt aanbod betreffende vaardigheden inzake risicoperceptie en -beheersing in het onderwijs, noch voor leerkrachten noch voor leerlingen. Externe diensten voor preventie en bescherming op het werk zien dit als een probleem. In tegenstelling tot vele bedrijven, waar arbeiders en werknemers cursussen krijgen en op de hoogte zijn van gevaren en preventiemaatregelen, is dit in het onderwijs niet of veel minder het geval.

Risicoperceptie en risicobeheersing hangen samen met kennis, meningen, attitudes... Hieraan kan worden gewerkt in verschillende vormen van interactief werken met mensen, zoals vormingen, sensibilisatiecampagnes of educatieve projecten... Het is aangewezen dat acties ondernomen worden binnen het concept van lokale gemeenschapsprojecten. De acties kunnen zich ook beperken tot eenvoudige informatieve initiatieven die zich vertalen in allerlei vormen zoals tentoonstellingen, infoavonden... en waarvoor allerlei materialen ruim voorhanden zijn. Een materialenbank zou de bekendheid ervan verhogen en de toegankelijkheid tot de materialen vergemakkelijken.

⁷⁴ Frederick K, Bixby E, Orzel M, Stuart-Brown S, Willett K, An evaluation of the effectiveness of the injury Minimisation Programme for schools (IMPS), *Inj Prev* 2000; 6, 92-95.

⁷⁵ www.brandwondenpreventie.be, www.pinoccio.be, www.greetrouffaerhuis.be, www.kindengezin.be, www.one.be, www.antigifcentrum.be, www.childsafetyeurope.org, ...

7.3.2. Veiligheidsplan

Het einddoel 6:

Opnemen van veiligheid als volwaardig onderdeel in het 'gezondheidsbeleidsplan' van scholen en opvangvoorzieningen.

Deze doelstelling richt zich in essentie tot scholen. Zij kunnen hierbij echter worden bijgestaan door tal van organismen die in ons land hieromtrent deskundigheid opbouwden. Deze steun kan gaan van vormingen tot het aanreiken van materialen en het concreet meewerken aan het uitschrijven van dergelijke plannen.

Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen: risicoperceptie en risicobeheersing

Het einddoel 5: Verbeteren van de risicoperceptie en risicobeheersing bij kinderen/leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten over veiligheid in het algemeen

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
5.1. Bijbrengen van attitudes betreffende risicoperceptie in het algemeen bij leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten (2012)	Vormingen "risicoperceptie" ontwikkelen	VIG, IDEWE, Kind & Gezin, PVI, Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs (VSKO) en andere netten Educa-Santé	Leerkrachten, onthaalouders en begeleiders kinderopvang in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap (en ook jeugdwerk)	09/2008
	Vormingen rond risicoperceptie geven	BBS, VIG, Pinoccio, Greet Rouffaer Huis, Andre Scheers Huis, Provinciaal Veiligheidsinstituut Antwerpen (PVI)	Leerkrachten, onthaalouders en begeleiders kinderopvang	Starten in 09/2008
			Leerlingen van 3-18 jaar van scholen in de Vlaamse Gemeenschap	
	Lobbyen om vormingen "risicoperceptie" voor leerkrachten/begeleiders kinderopvang in leerplannen opgenomen te krijgen	VIG, IDEWE Educa-Santé	Scholen en opvangvoorzieningen in de Vlaamse en de Franse Gemeenschap	2008-2010
	Permanente tentoonstelling "Veilig huis": vorming en interactieve rondleiding	PVI	Leerkrachten, onthaalouders en begeleiders kinderopvang in de Vl. Gemeenschap (en ook jeugdwerk)	Doorlopend, op aanvraag
	Tentoonstelling "Reuzenhuis" permanent opstellen	Gezinsbond	Ouders, onthaalouders en begeleiders kinderopvang in Vlaamse Gemeenschap	12/2009
	Inrichten van "Train de trainers" voor het geven van infoavonden	VIG, Pinoccio, Greet Rouffaer Huis, Andre Schreers Huis, Brandweer, Antigifcentrum, Kind & Gezin, Rode-Kruis Vlaanderen, ...	Alle sociaalculturele organisaties en vormingsorganisaties in de Vlaamse Gemeenschap	Doorlopend
Infoavonden organiseren	Ouders, grootouders, ... in de Vl. Gem.			

Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen: risicoperceptie en risicobeheersing

Het einddoel 5: Verbeteren van de risicoperceptie en risicobeheersing bij kinderen/leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten over veiligheid in het algemeen

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
5.2. Kennen en toepassen van preventiemaatregelen inzake veiligheid in het algemeen en in het bijzonder (thematisch: brand/ CO/ vallen/ ...) (2012)	Vormingen rond thematische preventieboodschappen: bestaande pakketten	BBS, VIG, Pinoccio, Greet Rouffaer Huis, Andre Scheers huis, Brandweer, PVI	Leerlingen van 3-18 jaar van scholen in de Vl. Gemeenschap	Doorlopend
	Vormingen/ lessen rond thematische preventieboodschappen ter beschikking stellen. (bestaande pakketten), centrale materialenbank aanmaken www.gevaaropschool.be	VIG Educa-Santé	Leerkrachten, onthaalouders en begeleiders kinderopvang in de Vlaamse en Franse Gemeenschap	01/2009
	Permanente tentoonstelling "Veilig huis": vorming en interactieve rondleiding	PVI	Leerkrachten, onthaalouders en begeleiders kinderopvang in de Vlaamse Gemeenschap	Doorlopend
	Thematische infoavonden organiseren	VIG, Pinoccio, Greet Rouffaer Huis, Andre Schreers Huis, Brandweer, Antigifcentrum, Kind & Gezin, ...	Ouders, grootouders, ...in de Vlaamse Gemeenschap	Doorlopend
	Het boek "Tim Tam et la famille souris" uitbreiden met een deel voor de ouders + het boek heruitgeven	Educa-Santé	Leerlingen van scholen in de Fr. Gem. + ouders	05/2007
	Informatiecampagne met boek "Tim Tam et la famille souris" organiseren		Ouders, grootouders, ... in de Franse Gemeenschap	
	De bestaande pedagogische gids "Abecedaire" opnieuw verspreiden	Educa-Santé	Leerkrachten in de Franse Gemeenschap	09/2007
	Interactief pedagogisch materiaal uitlenen (tentoonstelling, spelen, gidsen, ...)			Doorlopend, op aanvraag
CD-rom "(On)raad op school?" verspreiden naar scholen en opvangvoorzieningen	IDEWE	Scholen en opvangvoorzieningen in Vl. Gemeenschap	09/2008	

Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen: risicoperceptie en risicobeheersing

Het einddoel 5: Verbeteren van de risicoperceptie en risicobeheersing bij kinderen/leerlingen, onthaalouders, begeleiders kinderopvang en leerkrachten over veiligheid in het algemeen

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
5.3. Opnemen van risicoperceptie en risicobeheersing in de leerplannen (ontwikkelingsdoelen en eindtermen) van de basisscholen en van het Pedagogisch Hoger Onderwijs (2012)	Lobbyen om veiligheid op te nemen in de leerplannen van de basisscholen en het Pedagogisch Hoger Onderwijs (voor het basisonderwijs)	VIG Educa-Santé	Onderwijsadviesraden in de Vlaamse en Franse Gemeenschap Pedagogisch Hoger Onderwijs (voor het basisonderwijs) in de Vlaamse en Franse Gemeenschap	12/2008
	Blijvend agenderen op belangrijke fora		Bovenlokaal beleid op het vlak van het onderwijs	Plan af: 2007 Implementeren: 2008
	In eindtermen en ontwikkelingsdoelen meer aandacht voor veiligheid vragen	VIG, IDEWE Educa-Santé	Ministerie van Onderwijs van de Vlaamse en Franse Gemeenschap	Start 2008

Veiligheid op school en in opvangvoorzieningen: Veiligheidsplan

Het einddoel 6: Opnemen van veiligheid als volwaardig onderdeel in het 'gezondheidsbeleidsplan' van scholen en opvangvoorzieningen.

SMART objectieven	Actie	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
6.1. Mobiliseren en ondersteunen van scholen en opvangvoorzieningen om een concreet bruikbaar veiligheidsplan in hun gezondheidsbeleidsplan op te nemen (2008)	Vormingen met betrekking tot het technisch in elkaar steken van een veiligheidsplan	IDEWE	Preventieadviseurs	12/2008
	Vormingen geven: het gezondheidsbeleidsplan in de school en in opvangvoorzieningen met veiligheid als onderdeel (moet nog worden opgesteld)	VIG, IDEWE	Scholen en opvangvoorzieningen in de Vlaamse en Franse Gemeenschap, Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) / Services Promotion Santé à l'école (PSE)	Franse Gem.: 06/2007
		Educa-santé		Vlaamse Gem.: 12/2008
			Leerkrachten, kinderverzorgers	12/2008
6.2. Ondersteunen van basisscholen en opvangvoorzieningen om ze structureel veilig te maken en te houden door middel van een meerjarenplan (2011)	Het plan uitwerken aan de hand van de cd-rom '(On)raad op school?'	IDEWE	Scholen en kinderdagverblijven in de Vlaamse Gemeenschap	12/2009
	Meerjarenplan opstellen met concrete taken / timing / opvolging	Begeleiding VIG en IDEWE		12/2009

7.4. COÖRDINATIE VAN ACTIVITEITEN BETREFFENDE DE VEILIGHEID VAN KINDEREN

Het einddoel 7:

Coördineren van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen in België

Coördinatie veronderstelt veelvuldig overleg. Om de slaagkansen hiervan te verhogen is een structurele uitbouw van zo'n overleg wenselijk. Dit op zich vergt al heel wat evenwichtsoefeningen en vraagt dat iemand het voortouw hiervoor neemt.

Harmonisering is nodig op velerlei terreinen: dit kan gaan van gestroomlijnde wetgeving, het uittekenen van coherente en complementaire beleidslijnen, de afstemming van preventieve interventies en acties, het uniform maken van registratiesystemen... Heel wat beleidsniveaus zullen dan ook samen rond de tafel moeten zitten. Diplomatieke uitwisselingen, lobbywerk, dialoog, onderhandelingen, communicatie... zijn hier de trefwoorden om de acties te omschrijven.

7.5. ONGEVALLENSTATISTIEKEN

Het einddoel 8:

Beschikken over uniforme, wetenschappelijke en representatieve gegevens over traumatologie bij kinderen met betrekking tot de aard, omstandigheden en gevolgen van de ongevallen

Opdat de leefomgeving van kinderen effectief veiliger zou kunnen worden genoemd, moet het aantal ongevallen en de ernst van de gevolgen worden verminderd.

Om te kunnen meten dat we onze doelstellingen bereiken, moeten we echter over accurate cijfergegevens kunnen beschikken. Hier knelt het schoentje. De wettelijke basis voor Bel-IDB bestaat weliswaar, maar zonder budgetten, werkplannen, samenwerking... laat de implementatie op zich wachten.

Coördinatie van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen

Het einddoel 7: Coördineren van activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen in België

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
7.1. Creëren van een interministerieel overlegorgaan op overheidsniveau voor de coördinatie van de activiteiten betreffende de veiligheid van kinderen (2009)	Alle ministers met betrekking tot hun respectievelijke bevoegdheden inzake de veiligheid van kinderen inventariseren	OIVO	Bevoegde ministers	11/2007
	Lobbyen naar de verschillende ministers in samenwerking met European Child Safety Alliance	OIVO		02/2008
	Een initiatiefnemende minister vinden	OIVO		09/2008
	Interministeriële conferentie organiseren	Initiatiefnemende minister		05/2009
	Een protocolakkoord opstellen			12/2009
7.2. Opstarten/aanduiden van een coördinerende instantie/organisme per Gemeenschap voor de coördinatie van preventieve acties met betrekking tot kindergevallen (2010)	De opdracht/missie van deze instantie/organisme bepalen.	Planningscomité Actieplan veiligheid van kinderen	Bevoegde ministers	12/2007
	Lobbyen naar bevoegde ministers			12/2008
	Opdracht toewijzen aan instantie/organisme (bestaande of nieuwe) + Convenant afsluiten	Bevoegde ministers		05/2010

Ongevallenstatistieken

Het einddoel 8: Het beschikken over uniforme, wetenschappelijke en representatieve gegevens over traumatologie bij kinderen met betrekking tot de aard, omstandigheden en gevolgen van de ongevallen

SMART objectieven	Acties	Verantwoordelijke(n)	Doelgroep	Streefdatum
8.1. Het inwerkingstellen van een permanent registratiesysteem dat gegevens verzamelt over alle letsels, Bel-IDB (2009)	Het nodige budget reserveren	Centraal Meldpunt voor Producten	Centraal Meldpunt voor Producten	11/2007
	Een werkplan op basis van een haalbaarheidsstudie opstellen binnen het Centraal Meldpunt voor Producten: hoe IDB kan worden waargemaakt.	Centraal Meldpunt voor Producten OIVO		12/2007
	Opleiding medewerkers van het Centraal Meldpunt voor Producten met betrekking tot de bestaande IDB Codeerhandleiding			01/2008
	Ziekenhuizen inschakelen voor deelname	Centraal Meldpunt voor Producten	Ziekenhuizen	01/2008
	Opleiding personeel spoedgevallendiensten van deelnemende ziekenhuizen met betrekking tot de bestaande IDB	Centraal Meldpunt voor Producten OIVO	Personeel spoedgevallendiensten van deelnemende ziekenhuizen	06/2008
	Het registratiesysteem IDB operationaliseren	Centraal Meldpunt voor Producten	Bevoegde overheidsdiensten Preventiewerkers	07/2008
	Permanent overleg op Europees niveau: IDB binnen het Europees project SafeStrat	National Data Administrator IDB	EC - DG Sanco	Doorlopend
	Een samenwerkingsakkoord tussen de bevoegde ministers bereiken	Centraal Meldpunt voor Producten	Bevoegde overheidsdiensten	03/2009
8.4. Opstarten/aanduiden van een wetenschappelijke en epidemiologische instantie/organisme voor de coördinatie en interpretatie van epidemiologische gegevens op het vlak van kindergevallen (2010)	De opdracht/missie van deze instantie/organisme bepalen	Planningscomité Actieplan veiligheid van kinderen	Bevoegde ministers	12/2007
	Lobbyen naar bevoegde Ministers			12/2008
	Opdracht toewijzen aan instantie/organisme (bestaande of nieuwe) + Convenant afsluiten	Bevoegde Ministers		05/2010

8. De stakeholders

Hebben meegewerkt aan dit actieplan:

Overheid

Kabinet Consumentenzaken

POD Consumentenzaken

FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

- Algemene Directie Kwaliteit en Veiligheid

FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

- Directoraat-generaal Organisatie Gezondheidszorgvoorzieningen (DG1)
- Directoraat-generaal Leefmilieu (DG5)

FOD Mobiliteit en Vervoer

- Directoraat-generaal Mobiliteit en Verkeersveiligheid

Federale Wegpolitie

Ministerium der Deutschsprachigen Gemeinschaft

- Abteilung Beschäftigung, Gesundheit und Soziales

Ministère de la Communauté française

- Administration générale de l'Aide à la Jeunesse, de la santé et du Sport
 - Direction générale de la Santé
 - Direction générale du Sport - ADEPS
 - Office de la Naissance et de l'Enfance - ONE
- Administration générale de l'Enseignement et de la Recherche scientifique (AGERS), Direction générale de l'enseignement obligatoire
 - Service général des Affaires pédagogiques et du Pilotage du réseau d'enseignement organisé par la Communauté française
 - Service de l'Inspection de l'Enseignement secondaire
 - Service de l'Enseignement fondamentale
- Direction du Service Interne de Prévention et de Protection au Travail - SIPPT

Ministère de la Région Wallonne

- Direction générale de l'aménagement du territoire, du logement et du patrimoine
 - Division du Logement, Direction de la Qualité de l'Habitat
- Direction de la Promotion et des Organismes touristiques
- Commissariat général au Tourisme

Ministère de l'Équipement et des Transports,

- Direction générale des Transports

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

- Kind en Gezin
- Agentschap ter Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie - Blosa
- Departement Onderwijs en Vorming
 - Afdeling Ondersteuningsbeleid

Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

- Bestuur Uitrusting en Vervoer
- Bestuur Ruimtelijke Ordening en Huisvesting
 - Directie Huisvesting

Cel Leefmilieu en Gezondheid (CEHAP)

Gespecialiseerde veiligheidsorganisaties (sectorale instanties)

Antigifcentrum

Ateliers de la rue Voot vzw

Belgische Brandwondenstichting

Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid vzw - B.I.V.V. vzw

Brandweervereniging Vlaanderen

COREN asbl

Empreintes asbl

Fédération royale des corps de sapeurs-pompiers de Belgique - aile francophone et germanophone

Fietsersbond vzw

Green Belgium asbl

Greet Rouffaer Huis vzw

Groupe de Recherche sur les Transports

Groupement de Recherches et d'Action des Cyclistes Quotidiens asbl - G.R.A.C.Q. asbl

Groupement pour l'Action Routière asbl - G.A.R. asbl (Fondation Frédéric Jacob)

Ligue francophone belge de sauvetage

Mobiel 21 vzw

Ouders van Verongelukte Kinderen vzw - O.V.K. vzw

Pinocchio vzw, Vereniging ten voordele van verbrande kinderen in België

Pro Velo vzw

Responsibility Experience Defensive asbl - R.E.D. asbl

Sportplusur asbl

Vlaamse Stichting Verkeerskunde - V.S.V.

Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen vzw

Voetgangersbeweging vzw

Zebra

Onderzoeksinstituten/universiteiten

Rijksuniversiteit Gent

Université Libre Bruxelles

Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid

Externe Diensten voor Technische Controles op de Werkplaats (EDTC)

AIB-Vinçotte Belgium vzw

Algemene Preventieorganismen

Coordination Centres Locaux de Promotion de la Santé - C.L.P.S.

Croix Rouge Communauté francophone

Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant

Educa-Santé asbl

Externe Dienst voor Preventie & Bescherming op het Werk vzw - IDEWE vzw

Jeugd Rode Kruis vzw

Kinderrechtencommissariaat

Nationale Vereniging voor Brand- en Diefstalbestrijding - ANPI

Organisatorische aansturing Logo's Vlaanderen = VIG

Pluralistisch Platform Jeugdzorg vzw

Provinciaal Veiligheidsinstituut Antwerpen

Rode Kruis-Vlaanderen

Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie vzw - VIG vzw

Verbruikersorganisaties

Algemene Centrale van Liberale Vakbonden van België - A.C.L.V.B.

ANEC

Gezinsbond vzw

Ligue des Familles asbl

Test-Aankoop

Verbruikersateljee vzw

VIVA-Socialistische Vrouwen Vereniging vzw - VIVA-S.V.V. vzw

Gezondheidszorg

Landsbond der Christelijke Mutualiteiten

Landsbond der Liberale mutualiteiten

Nationaal Verbond van Socialistische mutualiteiten

Landsbond van de Onafhankelijke ziekenfondsen

Universitair Ziekenhuis Gent

Vlaamse Vereniging voor Kindergeneeskunde vzw - V.V.K. vzw

Onderwijs

Onderwijssecretariaat van de Steden en Gemeenten van de Vlaamse Gemeenschap vzw - OVSG vzw

Pedagogische Begeleidingsdienst van het Gemeenschapsonderwijs vzw - GO!

Vlaams Secretariaat van het Katholiek Onderwijs vzw - VSKO vzw

Belgische steden en gemeenten

Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw - V.V.S.G. vzw

Producten- en dienstensector

Belgische federatie van de auto- en tweewielerindustrie vzw - Febiac vzw

Confederatie van de Autohandel en –reparatie en van de Aanverwante Sectoren vzw - Federauto vzw

Febelsafe

Federatie van Belgische babygroothandelaars vzw - Febab vzw

FEDIS

Technisch Centrum Houtnijverheid - T.C.H.N.

Toerisme Vlaanderen

Verzekeringen

Assuralia

Experts

Jan Deconinck, Federaal Kabinet van Consumentenzaken

Maureen Logghe, Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie, Dienst Consumentenveiligheid

Anne Vandenberghe, Federale Overheidsdienst Mobiliteit en Vervoer, Directie Verkeersveiligheid

Christophe Courouble, Programmatorische Overheidsdienst Consumentenzaken

Lynn Dupuis, Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIWV), cel Educatie

Kirsten De Mulder, Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid (BIWV), cel Educatie

Barbara Vanden Bulcke, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Agentschap Zorg en Gezondheid

Mia Van Laeken, Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie (VIG)

Martine Bantuelle, coördinatie van het "plan quinquennal de prévention des traumatismes et de promotion de la sécurité du Ministère de la Communauté française"

Martine Bauwens, Cel Leefmilieu en Gezondheid (CEHAP)

Ingrid Vanhaevre, OIVO.

Carine Renard, OIVO

9. Lijst met afkortingen

BBS:	Belgische Brandwondenstichting
BIWV:	Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid
BO:	Basisonderwijs
CEHAPE:	Children Environment and Health Action Plan for Europe
CEHAP:	Children Environment and Health Action Plan - Belgisch Actieplan Leefmilieu-Gezondheid voor kinderen
COREN:	Coordination Environnement
DKF:	Dienst für Kind und Familie
ECSA:	European Child Safety Alliance
EHLASS:	European Home and Leisure Accident Surveillance System
FOD:	Federale Overheidsdienst
GAMAH:	Groupe d'Action pour une Meilleure Accessibilité aux personnes Handicapé
GRACQ:	Groupement de Recherches et d'Action des Cyclistes Quotidiens
IDB:	Injury Database
IDWE:	Externe Dienst voor Preventie en Bescherming op het Werk
IFC:	Institut de la Formation en Cours de Carrière
MET:	Ministère wallon de l'Équipement et des Transports
MIVB:	Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel
OECD:	Organization for Economic Co-operation and Development
OIVO:	Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties
ONE:	Office de la Naissance et de l'Enfance
Platform Brandwondenpreventie:	Belgische Brandwondenstichting BBS, Pinocchio, Greet Rouffaer Huis, Andre Scheers Huis, brandweer, ...
PVI:	Provinciaal Veiligheidsinstituut Antwerpen
SO:	Secundair Onderwijs
SVP:	Schoolvervoerplan
TCHN:	Technisch Centrum voor de Houtnijverheid

ULB:	Université Libre de Bruxelles
VIG:	Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie
Vlor:	Vlaamse Onderwijsraad
VSV:	Vlaamse Stichting Verkeerskunde
VTB-VAB:	Vlaamse Toeristenbond – Vlaamse Automobilistenbond
VUB:	Vrije Universiteit Brussel
WHO:	World Health Organization

BIJLAGE 1

Resultaten SWOT analyse

Sterktes	Zwaktes
<ul style="list-style-type: none"> • Expertise en knowhow van stakeholders bereidwilligheid, enthousiasme en engagement van stakeholders • Het reeds bestaan van initiatieven: <ul style="list-style-type: none"> ◦ centrale nummers ◦ scholenovereenkomsten ◦ sociale voorzieningen ◦ veel activiteiten/acties rond veiligheid • Kracht van sommige stakeholders: <ul style="list-style-type: none"> ◦ invloedrijk ◦ bekendheid van bepaalde campagnes en acties bij consument • Groot bereik door veelheid aan partners • Concentratie van energie op gemeenschappelijke doelen: <ul style="list-style-type: none"> ◦ uniforme communicatie en boodschappen ◦ zelfde prioriteiten ◦ globale visie en plan 	<ul style="list-style-type: none"> • Gebrek aan ondersteunende informatie: <ul style="list-style-type: none"> ◦ statistische gegevens ◦ good practices • Verscheidenheid van stakeholders: <ul style="list-style-type: none"> ◦ moeilijkheid om consensus te bereiken ◦ lobbying van eigen thema's ◦ geen coördinatie • Specificiteit van thema "privésfeer" <ul style="list-style-type: none"> ◦ geslotenheid: moeilijk in te grijpen ◦ omvangrijk => prioriteiten stellen is noodzakelijk • Te veel aandacht voor regels, te weinig voor attitudes • Tijdsgebrek: overbevraging van stakeholders
Kansen	Bedreigingen
<ul style="list-style-type: none"> • Verhoogd bewustzijn - mentaliteitswijziging: beleidsmakers, vrijwilligers, media, ... • Aanwezigheid van structuren en netwerken => kinderen zijn een gemakkelijk te bereiken doelgroep • Europese omkadering en uitwerking op Europees niveau • Bundelen van en aansluiten op bestaande initiatieven / engagement <ul style="list-style-type: none"> ◦ CEHAP ◦ ervaring met en door vorige campagnes • Technische vooruitgang 	<ul style="list-style-type: none"> • Versnippering van bevoegdheden in België (staatsstructuur) • Onvoldoende/beperkt bewustzijnsniveau en gedrag <ul style="list-style-type: none"> ◦ op politiek niveau ◦ bij consumenten • Andere belangen (groepen) <ul style="list-style-type: none"> ◦ economische factoren bij productie ◦ industrie te weinig bewust • Budgettaire beperkingen <ul style="list-style-type: none"> ◦ op overheidsniveau ◦ in de preventiewereld ◦ industrie heeft grote middelen in vergelijking met preventiewereld • Moeilijk te bereiken bevolkingsgroepen (sociaal, cultureel, taal)

BIJLAGE 2: Materialenbank Verkeersveiligheid⁷⁶

Het einddoel 3: Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)			
SMART objectief: 3.3. Opstellen van “verkeersveiligheidsplan” op maat van leerlingen door de scholen (2011)			
Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
Scholen begeleiden in opstellen van plan -> via nascholing Dit plan moet onder andere vormen omvatten over bijv.: <ul style="list-style-type: none"> • De routekeuze (Safe Routes to School) • Veilige schoolomgeving • verantwoorde keuze van vervoermiddelen • ... 	Brochure « Guide méthodologique-Itinéraires sûrs et sympas »	Deze brochure, opgemaakt ter gelegenheid van de week van de Mobiliteit 2004 van het Waalse Gewest, legt uit hoe mensen een lokale groep, partnerschappen kunnen vormen; hoe ze een kladkaart moeten maken en op basis van goede criteria voor de reisweg een ontwerp van bewegwijzering en kaart kunnen maken. Ook en vooral hoe ze de overheid kunnen contacteren, ze kunnen overtuigen van het belang van deze stap, enige financiële of technische hulp kunnen verkrijgen en ten slotte hoe ze moeten communiceren om de nieuwe route naar school, naar de bibliotheek, naar het zwembad bekend te maken en stap voor stap een "veilig en aangenaam" netwerk te vormen.	Ligue des Familles
	Brochure “Veilige schoolroutes in kaart - Werkboek voor gemeenten”	De doelgroep van dit draaiboek zijn lokale overheden. Het moet een instrument zijn dat de lokale overheden helpt bij het in kaart brengen van 'aanbevolen routes' in een voor de gebruikers leesbaar en goed hanteerbaar eindproduct.	Mobiel 21
	Instrumenten voor het uitvoeren van een schoolvervoerplan - kohier van het MET n°6	Deze map bevat een boekje dat pilootexperimenten met een SVP in het Waalse Gewest beschrijft en Een gids voor het opmaken van een SVP. Fiches lichten ook verschillende activiteiten toe die met de kinderen en de adolescenten gerealiseerd kunnen worden in het kader van de SVP.	MET- Waals Gewest
	Map “Educatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Mobiliteit en Verkeersveiligheid”	Deze map (in twee talen) bevat de contactgegevens van de verenigingen en andere instanties die activiteiten rond verkeerseducatie voorstellen voor de scholen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Deze activiteiten moeten de invoering van Schoolvervoerplannen vergemakkelijken.	Brussels Hoofdstedelijk Gewest – Green Belgium

⁷⁶ Deze materialenbank is slechts een opsomming van enkele projecten en materialen die kaderen binnen onze objectieven. Het is hier niet de bedoeling de volledigheid na te streven. Meer informatie is eveneens beschikbaar op de website van het BIW (www.biw.be) en van de VSV (www.verkeerskunde.be).

Het einddoel 3: Bevorderen van een permanente verkeerseducatie (kennis, vaardigheden en attitudes) in het basisonderwijs en het secundair onderwijs (2,5 tot 18 jaar)

SMART objectief: 3.3. Opstellen van “verkeersveiligheidsplan” op maat van leerlingen door de scholen (2011)

Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
	Octopusplan	Project over het samen werken aan veilige en kindvriendelijke schoolomgeving en schoolroutes. Het Octopusplan is een uniek concept waarbij scholen op zelfstandige wijze kunnen werken aan alle facetten van verkeersveiligheid, en dit met behulp van een hedendaagse, vooruitstrevende webtoepassing (software). www.octopusplan.be	Voetgangersbeweging, Empreintes, ... BIW,
	Projecten “ateliers vélo”	In Brussel bestaat bijv. de vzw “Ateliers de la rue Voot” die meer aanwezig willen zijn in de lagere en middelbare scholen (naar het voorbeeld van wat al gebeurt in Vlaanderen, bijv. met « Velo » in Leuven of met « Cyclo » in Brussel) om een aanbod te creëren van : <ul style="list-style-type: none"> - een basisopleiding (een prof en een student per school bijv.) - het basismateriaal voor het herstellen en goed uitrusten van de fiets. De « Coordination 'Avélo' », die alle Waalse ateliers verenigt, heeft een evidente pedagogische rol. Ze heeft geholpen bij de opkomst van nieuwe ateliers, o.a. in scholen, en leiden ook volwassenen op om actief voor groepen kinderen op te treden.	Ateliers de la rue Voot
	Gids "Fietsvademecum"	Een technische gids die toelaat om te leren uw fiets te herstellen.	

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap			
SMART objectief: 4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen (2012)			
Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
Nationaal en lokaal informeren en sensibiliseren met campagnes, bestaande materialen, projecten en methoden	Brochure: "De rollergids"	Een brochure over basistechnieken voor roller-skaters, de verkeersregels voor (roller)skaters en steppers.	BIW
	Brochure "Veilig op stap"	Beknopte leidraad voor leiders en monitoren van jeugdverenigingen, met de voornaamste verkeersregels voor voetgangers en fietsers, of ze nu alleen op stap zijn of in groep (met of zonder begeleiding).	BIW
	Brochure "Fietscontroles: gebruiksaanwijzing"	Deze brochure geeft een gedetailleerde beschrijving van de verplichte uitrusting per type van fiets en legt uit hoe je een fietscontrole kan organiseren.	BIW
	Folder "Zet je fietshelm op!"	Deze folder bevat tips voor de aankoop van een fietshelm en het correcte gebruik ervan. Aan de hand van spelletjes, tests en gerichte informatie wordt aan de kinderen duidelijk gemaakt wat nut is van de fietshelm: je hoofd en zijn kostbare inhoud, de hersenen, beschermen.	BIW
	Project "Fietsbrevet"	Kinderen leggen een vastgelegd parcours met de fiets af waarbij hun behendigheid en het respecteren van de verkeersregels centraal staan. Een goed afgelegd parcours geeft recht op een brevet.	Pro Velo (documenten opgemaakt door het BIW)
	Vorming van de leerkrachten in het kader van het Fietsbrevet	De leraren lichamelijke opvoeding krijgen een vorming van twee dagen over fietseducatie, om daarna hun leerlingen klaar te stomen voor het Fietsbrevet. Deze vorming omvat theorie (verkeersreglement, technieken voor het fietsen in groep) en praktijk (concrete oefeningen op de speelplaats en op straat).	Pro Velo, BIW, IFC, CECP
	Vorming "Vélo trafic"	Een vorming waarbij fietsers leren om veilig en preventief door het verkeer te gaan.	Gracq
	Vorming rond verkeersveiligheid voor bromfietsers	De acties worden hoofdzakelijk gevoerd in middelbare scholen door het organiseren van dagen van de verkeersveiligheid. Tijdens die sessies informeren wij de	FédéMot

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectief: 4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen (2012)

Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
		adolescenten van 15 à 18 jaar over de gevaren van de weg en hoe ze die kunnen vermijden.	
	Verkeersproject "Opgepast dode hoek"	Project voor derde graad van het basisonderwijs om fietsers te leren over gevaren van de dode hoek en training van vaardigheden voor fietsers.	Fietsersbond BIW
	Project "Meester op de fiets"	Project voor basisscholen waarbij fietsmeester met materialenset de school bezoekt en leerkracht ondersteunt in opzetten van fietsvaardigheidsoefeningen.	Mobiel 21 in samenwerking met BIW en Stichting Vlaamse schoolsport (SVS)
	Project "Vélo-Ecole des Familles"	Een aantal Waalse en soms Brusselse afdelingen van de Ligue des Familles asbl organiseren een namiddag of een dag opleiding rond de fiets in het verkeer, met de hulp van fietsmonitors, bestemd voor jongeren en minstens één van hun ouders.	Ligue des Familles
	Folder "Veilig op de fiets, geen probleem! Praktische tips voor stadsfietsers"	Folder met tips over je uitrusting vóór je vertrekt, over rijden op de juiste plaats in het verkeer en over een veilig gedrag tijdens het fietsen in de stad.	Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
	Project "Operatie boekentas"	Alle Brusselse politiezones geven advies rond verkeersveiligheid aan de schoolpoort. Alle kinderen krijgen een schoolkalender met tips voor een veilig traject naar school mee en ook de ouders krijgen advies om zich veilig te verplaatsen.	Brusselse politiezones Ministerie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Gemeenschapsprojecten rond verminderd autogebruik opzetten in scholen (verplaatsing school – huis), gemeenten en jeugdwerking (verplaatsing jeugdwerking - huis)	Project "Schoolspaaractie. Veilig en milieuvriendelijk naar school"	Kinderen en ouders stimuleren om meer naar school te fietsen en te stappen.	Mobiel 21
	Voet- en fietspoolen, bijv. project "Pedibus", "Vélobus"	Ouders begeleiden groepjes kinderen al stappend of fietsend naar school.	Verschillende organisaties, waaronder Gamah, Pro Velo, Mobiel 21, ...
	"Guide du ramassage scolaire à vélo"	Een gids van Pro Velo over fietspooling.	Pro Velo

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectief: 4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen (2012)

Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
	Project "Kortrittencontract"	Mensen (ouders) worden gestimuleerd om voor ritten korter dan 5 km zoveel mogelijk de auto thuis te laten en de fiets te nemen of te voet te gaan.	Mobiel 21
	Project "Test-de-bus"	Samen met een 'buddy' de bus uitproberen om zo het openbaar vervoer te leren kennen en het gebruik te stimuleren.	Mobiel 21
	Project "De groene loper"	Groepen jongeren worden begeleid door Mobiel 21 om binnen de gemeente of vereniging een project op te zetten rond duurzaam en veilige mobiliteit.	Mobiel 21
	Project "Jeugd Gepositioneerd"	Twee spelconcepten om samen met jongeren in hun vrijetijdssfeer na te denken over duurzame en veilige mobiliteit in al haar aspecten.	Mobiel 21
	Folder "Reizen per autocar: samen geven we voorrang aan veiligheid"	Deze brochure bevat tips en informatie voor personen die een autocar willen reserveren en voor de reisbegeleiders, om hen te helpen de diverse stappen van de reis op de best mogelijke manier aan te pakken. Hoewel bepaalde elementen vooral verband houden met het vervoer van kinderen, hebben andere betrekking op autocarreizen in het algemeen.	BIW
	Schoolvervoerplannen in Vlaanderen, Brussel en Wallonië	Deze plannen zijn in Vlaanderen beschreven in het Ministerieel besluit betreffende de mobiliteitsconvenants (18 december 2002), en in Wallonië in het <i>Decret du 1er avril 2004 relatif au transport et aux Plans de Déplacements scolaires</i> . Schoolvervoerplannen zijn plannen om de veiligheid, het leefmilieu en de levenskwaliteit op de weg naar school en in de buurt van scholen, door responsabilisering en sensibilisatie van het schoolpubliek ten aanzien van de problemen van vervuiling en veiligheid te verbeteren. Deelnemende scholen genieten financiële en logistieke steun.	
	Project "génération tandem scolaire"	De vzw "Empreintes" voert vaak acties om andere vervoermiddelen dan auto's te gebruiken om naar school te gaan. Zij organiseert de actie "génération tandem scolaire" waarbij leerlingen van het secundair onderwijs leerlingen van het primair	Empreintes

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectief: 4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen (2012)

Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
		vergezellen per fiets.	
	Project "Rues libres"	Jongeren worden gesensibiliseerd om alternatieve vervoermiddelen te gebruiken. Rues Libres is een dorp van ludieke mobilisaties en sensibilisatie van de jongeren betreffende de alternatieve vervoermiddelen, de verplaatsingen van mensen met beperkte mobiliteit, de verkeersveiligheid en het burgerengagement.	Empreintes
	Project « Ecole Mobile et citoyenne »:	Project rond sensibilisatie en preventie over het openbaar vervoer	COREN en de MIVB
	Project "Map-Mobile"	Project rond sensibilisatie van de leerlingen van de laatste cyclus basisonderwijs over mobiliteit, door na te denken over de weg die ze elke dag naar school nemen, de verkeersveiligheid, de mobiliteit en de aan te nemen gedragspatronen op straat. De kaart is het instrument dat gebruikt wordt om de straat op te sporen en ermee vertrouwd te raken.	COREN asbl i.s.m. de gemeentelijke overheid
Nationaal informeren en sensibiliseren omtrent het veilig vervoer van kinderen met campagnes, bestaande materialen, projecten en methoden	Brochure "Veilig naar school. Tips voor ouders"	Brochure over veilig schoolverkeer te voet, met de fiets of bromfiets, per auto of met het openbaar vervoer. Bevat talrijke tips voor ouders.	BIW
	Folder: "Kinderen in de auto? Klik ze vast!"	Folder die de nieuwe wetgeving over het vervoer van kinderen in de auto samenvat. Bevat een overzicht van de verschillende categorieën kinderzitjes	BIW
	Folder "Zet je fietshelm op!"	Deze folder bevat tips voor de aankoop van een fietshelm en het correcte gebruik ervan. Aan de hand van spelletjes, tests en gerichte informatie wordt aan de kinderen duidelijk gemaakt wat nut is van de fietshelm: je hoofd en zijn kostbare inhoud, de hersenen, beschermen.	BIW
	Brochure "Kinderen op de fiets"	Deze brochure van 24 pagina's is bestemd voor alle ouders en bevat praktische informatie, adviezen betreffende verkeersveiligheid en elementen uit de wegcode over kinderen en hun fiets.	BIW

Het einddoel 4: Ondersteunen van kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag van de volwassen gemeenschap

SMART objectief: 4.1. Installeren van voorbeeldgedrag en voorbeeldfunctie bij ouders, leerkrachten, jeugdwerk en de hele gemeenschap met betrekking tot verkeersveiligheid bij kinderen (2012)

Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
	Stand "Veilig vervoer van kinderen in de wagen"	Op de babysalons staat een informatie- en demonstratiestand voor (groot)ouders over veilig vervoer van kinderen in de wagen.	BIW
Gemeenschapsprojecten rond bewustwording 'gevaarlijke plaatsen in de eigen gemeente' opzetten	Project "Ruimte gevraagd"	Bestuurders wijzen op plaatsen waar het gevaarlijk is voor de zwakke weggebruiker zodat ze meer rekening met hen houden.	Mobiel 21

Het einddoel 4: Ondersteunen van de kinderen in het stellen van het juiste en veilig gedrag in het verkeer aan de hand van het juiste voorbeeldgedrag dat door de volwassen gemeenschap wordt gesteld			
SMART objectief: 4.2. Mobiliseren van de lokale besturen en de jeugdwerkers om projecten rond verkeersveiligheid in het jeugdwerk als prioriteit op te nemen (2010)			
Acties	Materialen (brochures, projecten, ...)	Wat is het?	Verantwoordelijke(n)
Projecten opzetten rond veilig op stap gaan in groep	Folder "Veilig op stap"	Beknopte leidraad voor leiders en monitoren van jeugdverenigingen, met de voornaamste verkeersregels voor voetgangers en fietsers, of ze nu alleen op stap zijn of in groep (met of zonder begeleiding).	BIW
	Brochure "Een fietsuitstap met de klas. Roadbook voor leerkrachten en begeleiders"	Deze publicatie is voor de leraren, opvoeders of ouders die ervoor gekozen hebben om de leerlingen of kinderen mee te nemen in de straten van Brussel en hen het plezier van de fiets te laten ontdekken, de straat anders te zien, hen een ochtend vol avonturen te geven.	Pro Velo
	Voet- en fietspoolen, bijv. project "Pedibus", "Vélobus"	Ouders begeleiden groepjes kinderen al stappend of fietsend naar school.	Verschillende organisaties, waaronder Gamah, Pro Velo, Mobiel 21, ...
	Vorming "Vélo trafic"	Een vorming waarbij fietsers leren om veilig en preventief door het verkeer te gaan.	Gracq

Verantwoordelijke uitgever:

Marc Vandercammen

OIVO

Paapsemiaan 20 - 1070 BRUSSEL

Tel. 02/547.06.11 - Fax. 02/547.06.01

www.oivo-crioc.org

NO 417541646

Uitgave 2007

Catalogusref: 878-07

D-2007-2492-107

© OIVO - Reproductie toegelaten mits duidelijke bronvermelding en voorafgaande toestemming van de uitgever